

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Социальнэ Иофыгъохэр апэ итынхэ фае

Урысые Федерацием и Президент и Полномочнэ лыкIoу Къыблэ федеральнэ шъолъырым щыIэ Владимир Устиновыр тыгъуасэ Адыгеим щылазгъ.

Адыгэ Республикэм и Президенттэу ТхьакIуцынэ Аслъан ИофшIэгъу зэIукIэгъоу дырилагъэм ыуж 2009-рз ильэсым АР-м социальнэ-экономикэ хэхъоныгъэу ышIыгъэхэм, пшгъэрлгъэу тапэкIэ зыфагъэуцужьхэрэм, УФ-м и Президенттэу Федеральнэ ЗэIукIэм Джэпсалгъэу фицгъэхьыгъэм ильэныкIо зэфшхьафхэр республикэм щыгъэцкIагъэхэ зэрэхъурэм защытегушыIэгъэхэ зэхэсыгъо зэхашагъ.

Владимир Устиновым пэублэ псалгъэ къышIыгъэ, экономикэ кризисым емылгытыгъэу Адыгеим иэкономикэ хэхъоныгъэу шIухэр ышIынхэ зэрилгъэкIыгъэр къыIуагъ. Джащ фэдэу ИофшIапIэ зимыIэхэм япчъагъэ нахь макIэ ашIын зэралгъэкIыгъэр, лэжъапIэм итынкIэ республикэм чIыфэ зэрэтемылгыр гъэхъэгъэ дэгъоу ылытагъ. АщкIэ Иофышхо зышIэгъэхэ АР-м и Президенттэу АР-м и Правительствэрэ зрафэрэзэр къыхигъэщыгъ. Гъэхъагъэу щыIэхэм адакIoу непэ Адыгеим ыпашхъэ щыт гумэкIыгъохэр зэшIохыгъэххэ зэрэфаеми В.Устиновым къызэрэуагъэуагъэхэм анаIэ тыра-ригъэдзагъ. Анахъэу зыкIигъэ-тхыгъэр социальнэ мэхъанэ зилэ Иофыгъохэм язэшIохын ары. Инвестициеу республикэм къыхъэрэр нахьыбэ шIыгъэным пае федеральнэ программэу «Урысыем и Къыблэ» зыфиIорэм Адыгеир нахь чанэу хэлэжъыныр, ИофшIапIэ чIэзынагъэхэм яфэлэ-фашIэхэр тэрэзэу зэшIохыгъэнхэр, лэжъапIэр цIыфхэм игъом ятыгъэныр пшгъэрлгъэ шъхъаIэхэм ащыщэу къыгъэнэфагъ. Экономикэм хэхъоныгъэхэр ышIынхэмкIэ амалышIу къэзытырэ предпринимательствэ цIыкIумрэ гурытымрэ IэпыIэгъу афэхьыгъэным, мы лэныкIомкIэ административнэ пэрыохъоу щыIэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм, социальнэ

мэхъанэ зилэ гъомылапхъэхэм ыкIи Iэзэгъу уцхэм ауасэ къыдэмыкIоеным лыплгъэгъэным, Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэу республикэм шыпсэххэрэм къатефэрэ псэупIэхэр зэрагъэгъотынхэ амал ялэным мафэ къэс улгышIлгъэн зэрэфаер къыIуагъ. Коррупцием пэшIуеклогъэным

пае мы аужырэ ильэххэм къэралыгъом ипашхэм унэшхо гъэнэфагъэхэр ашIыгъэх, мы лэныкIыбери правэуагъэмкIо органхэм янэплгъэгъу рагъэкIы зэрэмыхъуштыр ащ къыхигъэщыгъ. Адыгеим иэкономикэ изытет непэ уигъэрэзэнэу зэрэщытыр, ау джыри зэшIохыгъэн фэе Иофыгъоу щыIэр зэрэмымакIэр

кIэуах зэфэхьысыжъэу Владимир Устиновым къышIыгъ.

Адыгеир Къыблэ федеральнэ шъолъырым къызэрэхэнэжыгъэм къытегушыIэгъэ, ар лэныкIо дэгъукIэ къэбгъэлгъэгон зэрэфаер В. Устиновым къыIуагъ. Республикэм непэ зэгурыIоныгъэрэ рэхъатныгъэрэ зэрилгъым, хэхъоныгъэхэр зэришIыхэрэм ар яшыхъатэу ылытагъ.

— Непэрэ зэIукIэм мэхъанэ-шхо тэркIэ иI, — къыIуагъ нэужым гушыIэ зыштэгъэ ТхьакIуцынэ Аслъан. — Мы аужырэ ильэсищым къыкIоI Адыгеим иэкономикэ хэхъоныгъэхэр зэришIыгъэхэм щэч хэлэп. Кризисым ильэхъан чIэнэгъэшхохэр тымышIыхэу ыпэкIэ тылгыкIотэн тлэкIыгъ, федеральнэ ыкIи республикэ программэхэм яшIуагъэкIэ предпринимательствэм нахь зедгъэу-шъомбгъугъ, кризисым ильэхъан чIыпIэ къын ифэгъэ предпрятис инэу тилэхэм IэпыIэгъу тафэхъугъ.

Тинэплгъэгъу идгъэкIырэп цIыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу шIыгъэным епхыгъэ Иофыгъохэри. Федеральнэ гупчэм ишIуагъэкIэ блэкIыгъэ ильэсым бюджет организациехэм Иоф

ащызышIэхэрэм псэупIэ зэрагъэгъотыным пае сомэ миллионшгъэ фэдиз субсидиеу афэтIупшыгъ, а ИофшIэныр тапэкIи лыдгъэкIотэн гухэлъ тил. Гъот макIэ зилэ цIыфхэм, пенсионерхэм гъэстыныпхъэ шхъуантIэр, псыр алэкIэгъэхъэгъэным пае амалэу щыIэмкIэ IэпыIэгъу тафэхъу. Къыхэгъэщыгъэн фае мы аужырэ ильэххэм специалист ныбжыкIэхэу къуаджэхэм адэххэм псэупIэхэр зэрагъэгъотынхэм пае субсидиехэр зэрафэтIупшыгъэр, мэкIумэщ хызмэтым, былымхъуным, нэмыкI лэныкIохэмкIи гъэхъэгъэшIухэр зэрэтшIыгъэхэр. Ау тэр-тэрэу зэшIотхын тымылгъэкIышт Иофыгъохэри щыIэххэ, ащкIэ Президентым и Полномочнэ лыкIoу къыддэлэпыIэнэу тышгъугъы. Ахэм ащыщых Шъачэ шыкIошт Олимпиадэм епхыгъэ псэолгъэшI ИофшIэнхэу зэхашхэрэм Адыгеир ахэлэжъэн зэрилгъэкIыштыр, ыпэкIэ зигугъу къэсшIыгъэ бюджет организациехэм алут цIыфхэм псэупIэхэр ягъэгъотыгъэнхэр, нэмыкI лэныкIохэм япхыгъэ Иофыгъохэр.

Президентым къыгъэнэфэгъэ псэури зэшIохыгъэ хъунымкIэ амалэу иIэр зэрэрихылыгъэщтыр

ыкIи IэпыIэгъу къызэрафэхъуштыр мыщ дэжъым Владимир Устиновым къыIуагъ. ИкIыгъэ ильэсым зэфэхьысыжъэу фэхъу-гъэхэм игъэкIотыгъэу къаегу-шылагъ АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурати.

Нэужым УФ-м и Президент и Полномочнэ лыкIo республикэм иправэуагъэмкIо органхэм япашхэм здэгъушыIэгъу адырилагъ. БзэджэшIагъэу Адыгеим щызэ-рахъэрэм ипчъагъэ нахь макIэ шIыгъэным, экстремизмэм, терроризмэм ыкIи коррупцием апэшIуеклогъэным апае зэшIохыгъэн фаехэм ахэр атегушыIагъэх.

Нэужым Владимир Устиновымрэ ТхьакIуцынэ Аслъанрэ зэгъусэхэу къэралыгъо учрежде-ниену «Дэу зэхэзыххэрэм я Адыгэ республикэ еджэплэ-интернат», гъэцкIэжыныхэр зэра-шIылIэгъэ республикэ стадио-ным, футбол ешIапIэу псыхъоу Шъхъэгъуащэ ыбгъукIэ шашы-гъэм ыкIи къэралыгъо учрежде-ниену «Адыгэ республикэ кли-никэ психоневрологическэ дис-пансерым» ашылагъэх. Феде-ральнэ ыкIи республикэ про-граммэхэм яшIуагъэкIэ ашIыгъэ ыкIи гъэцкIэжыныхэр зэра-шIылIэгъэхэ объектхэр В. Устиновым къыплгъыхъагъэх, ахэр зэрэзтырагъэпсыхъагъэхэм осэшхо афишIыгъ.

Адыгеим зэрэщыIагъэм кIэуах зэфэхьысыжыгъэр В.Устиновым къыфишIыгъэ, ащ зэригъэрэза-гъэр ыкIи непэ къэралыгъом ипашхэм къагъэнэфэрэ пшгъэрлгъэхэр республикэм щызэшIохыгъэхэ зэрэхъуштым ицыхъэ зэрэтелгыр къыIуагъ. Ащ дакIoу АР-м шыпсэурэ цIыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэр эжIэми анахь шъхъаIэу щытын зэрэфаер зышамыгъэгъушIэнэу республикэм ипашхэм къафи-гъэпытагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Сурэтыр А. Гусевым ты-рихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Президентэу А. К. ТхьакIуцынэм фэкио

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ Аслъан Кытэ ыкIор!

ИэнаIэм сызылуатыр ильэс зэрэхъугъэм фэшI укыызэ-рэфэгъушIуагъэм пае инэу сыпфэраз.

Ильэсэу икIырэр дгъэкIотэжыгъэ, блэкIыгъэм ренэу десэ къыхэтэхы, нахьышIум ифэшпошэ уасэ фэтэшы, хэукъоныгъэхэри зэрэдгъэтэрэзыжышхэм тегушысэ. Ильэсэу къыхъэрэм гугъапIэ фытиIэу ренэу тыпэллэ, ау ар зыфэдэ хъуштыр зэ-лытыгъэр тэры. Ильэсэу икIыгъэр тицIыфхэмкIэ къызэрыкIoу щытыгъэп. Ушэтынхэу обществэр зэутэкIыгъэхэм джыри зэ нахь мафэ къашIыгъэ цIыфыгъэ шэпхъэ дахэхэм нэбгырэ пэпчъкIэ мэхъанэшхо зэралгъэр. Мафэ къэс а шапхъэхэм та-къыпкырыкIыгъэ тшIымэ, тинеушрэ мафи нахьышIу зэрэ-хъуштыр нэрылгъэу.

Сыгу къыздэлэу ори сыпфэлгъао псауныгъэ пытэ уиIэнэу, дунаир мамырынэу, шIоу щыIэр эжIэ пшгъэхэIэ къыбдэхъунэу.

Лъытэныгъэ къыпфэзышIэу, Москва ыкIи зэрэ Урысыеу я Патриарх

**Хьамхъукъо Хъусенэ
фэгъэхьыгъагъ**

Литературэр ыльэ теуцонэу шыцыригъэжыгъэ лъэханхэм (1920 — 1930-рэ илъэсхэм) адыгъ лъэпкъым ифэнд усакоу, нэжымхэр хэзыкшынтыгъэу Хьамхуыко Хьусенэ агу кызыцагъэкыжыгъэ зэхыхъэ Адыгъ къэралыгъо университетым адыгъ филологиемр къультурэмрэкI ифакультет шыкIуагъ. Ащ хэлэжыгъэх Хьамхуыко Хьусенэ ипхъорэльфэу Хьамхуыко Русланэ, лъэпкъ факультетым идеканэу КIыргъ Асхад, кафедрэн ипашцэу ХьакIэмзы Мирэ, факультетым икIэлэегъаджхэу Унэркъо

Рае, Хъуажь Нурыет, тхэкIo
ныбжьыкIэхэр.

Хямххуько Хьусенэ иус-хэм якъэуьгойжыным пылгыпгъэ Унэркъо Рае игушылэхэмклэ зэлуклэ кызыэлыхыгъ. Ащ кызылриуагъэмклэ, лъэпкъым игушысэ зыкъиІзтыным, ылтэ теуцоным ыкІи гъэсэн-гъэ ззригъэгъотыным Хьусе-нэ ытхыгъэхэр афэгъэхыгъ. Илъсэ 5-м кыкІоцІ нэгыгъ-р 12 курланыбзэм ззрегъэгъ-сагъэм нэмыклэу, Советскэ Союзым илтэхъан еджанлэхэм адыггбзэжымыкІэ шыригъ-джагъэх. Ащ неджаклохэм кьаложыгъэ үсэхэр тхыгъэхэу.

зышыхцхэри амышлэу архив-хэм ахэлхэу, тетрадьхэм адэт-хагэхэу, ау жэрыло лотэжыклэ цыфыхэм зэхыхыгэхэмклэ Хусенэ иуэсэр атыхыжыгэхэу кэнэагэх. Ахэм илгэс 20 фэдиз хыгугэу язэгзэулуужын Унэрэкю Рае пылыгыт. Еtlанэ пэстури зэхуубыагызу 2000-рэ илгэсым «Джакло» ылоу тхылы кыдыгэхыгыт. Джыри тхылы 2 — зыр урысыбзэклэ, адрэр адыгабзэклэ — кыдагыгэ-кынуу шыт.

Ильэси 10 хуугъу факультетым усэ зыгхырэ студентхэм азыфагу Хьамхуькьо Хьусенэ ышдэкI зэнэкьокьу шызэхэщ. Ащ хагъэунэфыкIырэ чыплэхэр кышхыдзыхыхэрэм афагъэшшошэнэу Хьамхуькьо Русьланэ сомэ мин 20 кьафетупшы. Мы ильэсыми гъэтхэпэм кышцегъэжыагъу мэлылфэгъум нэс зэнэкьокьур рагъэкIокIышт.

Хьюсенэ ипхьорэльфэу Рус-
 льянэ Санкт-Петербург зэрэ-
 шыпсэурэм емылгытыгъэу зэ-
 рэадыгэр зышцигъэгъупшэрэп,
 ятэжэ ишлушлагъэ зыгъэляп-
 нэрэмэ зэрафэразэр кылыагъ.

Джащ фэдэу усэкIо ныб-
жыкIэхэм гушыIэр заратм,
ятхэн нахь хагъэхьонымIэ
зэнэкьокьур егъжьепIэшIу
зэрафэхьугтэр kIагъэтхьыгъ,
Хьамхьукьо Руслъанэ зыфагъа-
зэзэ «тхьауегъепсэу» раIуагъ.

Сурэтыр Іэшынэ Аслъан
къытырихыгъ.

КЪЭБАРЬШКІЭХЭР

Зэнэжюкхэр зэхэцх

АР-м лэпкэ Иофхэмклэ, ІэклЫб кэ-
ралхэм ащыпсэурэ тилэпкээгүүхэм
адьрыІэ зыпхынгүэхэмклэ ыкли кэбар
жыугтэм иамаалхэмклэ и Комитет илбэс
кээс зэнэкбкүу зэфэшхьафхэр зэхэ-
цэх. Мыгыіа Иофтхэабзур льегэкүла-
т. Апэрэ темзу зэнэкбкүу зэрэзхи-
шээр ІэклЫбым кыиклыжыгыгэ тилбэ-
кээгүүхэр ячІыгуужэ зэрэщыпсэухэрэм,
ящыІаклэ зыфэдэм фэгэжьыгэ. «На род-
нойі землэ. Между прошлым и буду-
щим» ащэ зреджагэхэр. Адьгеим ижу-
ралистхэм ятхыгээхэр, теле- ыкли ра-
диокэятынзу агэьхьазырыгээхэр зэра-
гэзшэщытхы.

Мы энэнькыокум республик гъзет-хэм, телевидением, радиом ямызакъоу, муниципальнэ СМИ-р хэлэгъэнху кырагъэблагъэх. 2009-рэ илъэсын шыпъхьэлум и 1-м кышчыублагъэу илъэсэу тызыхьтхэм ибздзогъу мазэ и 27-м нэс кыыхаутыгъэхэр ыкйи къэтынэу эфирым кыыхагъэхэр энэнькыокум аштэтхытх. Журналистхэм ялофшагъэхэр 2010-рэ илъэсэм бздзогъум и 10-м нэс энэнькыокур зэхэщызэр Комитетым кырахыллэнэх алыкъышт.

Ащ нэмыкIуэ «Победители» зыфи-
Iорэ зэнэкъокъу мы Комитатыгъэр зэхещэ.
Ар ТекIоньыгъэр кызыдэхыгъэр илэз
65-рэ зэрэжурэм ипэгъокI. Хэгъэгу зэо-
шхом лIыхъужьныгъэу шызэрахъа-
гъэм фэгъэхыгъэу, патриотизмагъэр
кызыхъэхэрэ тхыгъэхэр, теле- ыкIи
радиокъэтынхэр кырахъыллэнэз респу-
бликэ ыкIи муниципальнэ СМИ-р мыщи
кырагъэблагъэх. Зэнэкъокъур номи-
нациитIуэ зтеуытгъ, зыр гъээзтхэм кы-
шыхаутыгъэхэр, адрэр теле- ыкIи ра-
диокъэтынхэр ары. Номинации пэпчъ
ахъшэ шIухъафтын фэгъэнэфэгъ. Жур-
налистхэм аIофшIагъэхэр шэкIогъум и
10-м нэс аптэштх.

Джащ фэдэу Адыгэ Республикэм и Президент ишлухафтын кыдэхыгъэ-нымкIэ зэнэкъокъур мы ил'эсымы л'агъэкIуатэ. Ащ республикэ СМИ-хэм ымазкыу муниципальнэхэри нахь чанэу кыбхэлжэнхэу кырагъэблагъэх.

01-м КЪЕТЫ

01-м КЪЕТЫ **Зыщышъуухъумэн шъульэкIыщт**

Илгээсүү тыхыхэтыр кызыыхагэм кышчыублагэу республикэм машоу кышыхуугэм нэггыриплI хэкIодаг, шьобж хыльэхэр зыгешагэ хуугэри ащ фэдиз. Электропсэуалэхэм ягээфедэнкI шапхэхэр зрамыгээцаклэхэрэм, ешүаггэхэу тутыным зэрэфмысакыггэхэм тхыамыклагьор кьафихыгыг. Урысыер пштэмэ, мафэ кьэс нэггыриплI пчыагэ машом шыхэкIуадэ, шьобжхэр зыгешагэ хуухэрэр ащ нахыб. Ащ фэдэ тхыамыклагом хэти ежэ-ежырыу зышиухумэн ыльэкIышт. Шапхэхэр пшIэнхэ ыкIи бгьэцэкIэнхэ фае. СыдигьокIи машом тэ тиунэ зыкышчимыштэттэу, кыттиухыаштэу кыгтхэхуу, шапхэхэм тыналэ атедгьэтырэл. Хэти ыгу илын фаер ащ ищынагэо ренэу зэрэшылэр ары.

Гушыэм пае, электричествэр кызырэы-
кЮрэ проводкэм изытет шъульыплъэ зэ-
пытын, электрохъакухэр псаухэмэ, зэщы-

кыуагъ ялэ хьугъэмэ шьууплэкӀунхэ
фае. Ахэм бэрэ машӀо кыызэрарыкӀырэр
зыщышъумыгъэгъуш. Зыгорэм кыкӀа-
нагъэмэ, мэшлогъэкӀуасэхэр кэмысыхэ-
зэ шьор-шьорэу шьузэрэбэн, псыр
зэртешьукӀон унэм итымэ, чыхӀнэ нэ-
мыкӀэу шэкӀ пхъашэм хэшӀыкӀыгъэ
илъымэ сыдигъокӀи шъушыгъозэн фае.
Къэбзныгъэ зэрълэ унэ злӀэхыгӀэр ма-
шӀом зэрэщыухьумагъэм уехьырэхьыш-
жынэу шытӀ. Зэхэтэкъагъэу, тьдӀкӀи
шӀоир тельымэ, машӀор къэхьункӀэ нахь
щынагъу, зыкыштагъэмэ, псынклӀэу зы-
щцушомбгъушт. Унэ клашьохэм, чӀу-
нэхэм, гаражым шъуимыщыкӀэгъэж
пстэури ащышъумыгъэтӀылъ, ахэм якъэ-
бзныгъэ шъульпылъ.

Электросуульгэхэр бэу зэдыхэбгяанэ-
хэ хууштэп, электричествэм икэклуапгэ-
хэр ушъэгъашэ мэхьух. Джащ фэдэу
ахэр бэрэ пыгъэнагэхэхэмэ, машино кяхэ-

кЫнкІэ шынагъо, жьугъэфедэгъахэр зы-
шышъумыгъэгъупшэу кыпышъухыжъ.
Электрoхакухэм шъуафсакъ. Ахэр шап-
хэхэм адиштэу заводым кышашышъ-
гъэнхэ фæе. ЫпкІэ кээзэртъуагъу, ту-
тыным мымакІэу машо кыххэкІы.
Арышъ, тутын ешъорэ зэрысым ащ кы-
пыкІырэ яжъэр зэригъэткъоштхэр ты-
дыкІы тетынхэ фæе. Шэм шъухэльэу ту-
тын шъуешъо хъушгъп.

Машлом зыкыштагъэмэ, зыкъешу-
мыгъэгашт, ащ узэрэбэныштым хэшЫ-
клэу фышгъуиэр шгугу къэжъугъэкЫжь,
псынклэу мэшлогъэкІуасэхэм шъукъя-
джри, ахэр късыфэкІэ, амалзу шъуи-
эжкІэ зышпышгъуэхьм!

Татьяна ОЧКАСОВА.

МашIор къамыхуным лыплъэгъэнымкIэ АР-м икъэралыгъо инспектор.

МВД-м къеты

**Мэзаем и 1-м кыыщегъэжыа-
гъэу и 7-м нэс Адыгэ Республи-
кэмкIэ МВД-м бзэджэшIэгъи
154-рэ ыгъэунэфыгъ.**

Адыгем игьогухэм хьугъ-
шлэгъи 4 атехухьагъ, ахэм зы
нэбгырэ ахэкладагъ, нэбгыриш-
мэ шьобжхэр атешагъэхэ хьу-
гъэ, ешьягъэу рулым кIэрэхьэу
водитель 47-рэ кьагъэуцугъ.

ИкЫгыз ильэсым икИэухым Мыекъуа-
пэ дэт Интернет-клубхэм яоператорхэм
атебанэху, ахункИэху кыхэкЫгы. Ащ
фэдэу тыгъэгъазэм и 28-м чэщыр хэкIота-
гъэу нэбгырищмэ анэгухэр ихуагъэхэу,
кIрахъохэр алыгъэху ильэс 19 зыныбжъ
бзылъфыгъэ операторым тебэнагъэх.
БзэджашIэхэм ащ сомэ 2700-рэ, сотовэ
телефонэу «Самсунг» зыфиIорэмрэ кы-
тырахыгъэ. Щылэ мазэм и 10-ми и 16-ми
ащ фэдэ бзэджашIэгытIу зэрахыагъ.

ЕТЫ Ахэр зэхафынхэм
пае уголовнэ розыс-
кым икъялыкъушгэ-
хэр, УФСБ-м икъя-

лыкыушэхэр ягусэхэу лыхьон Юфтыа-
бзэхэр зэхашаггэх. Ахэм яшуаггэкI
мэзэм и 1-м нэбгыриц кыубатыгыг. Зы
нэбгырэм иунэ кIрахоу «Байкал» зы-
филорэр кырахыгыг. Илэс 18-м кыще-
гъэжыаггэу 25-м нэс зыныбжэ кIалэхэр
мы аужырэ илэхэхэм Мыекыуапэ шы-
псууцтыгыг. БэзджэшIнэм ахэр пы-
хьанхэу зыкхъуэгэм лыапсэу илэр джэ-
гүнхэм зрафэшаггэхэр ары.

Шылэ маэм и 29-ми чэщыр хэктоагэу милицием иофышлэхэм кьафитеуагэхэ ыки илэс 70-рэ зыныбжэ бзыльфыгэм иунэ ихэхэи, шжэжыыеклэ агэхэиннэсэ сомэ 600-рэ, сотовэ телефонитлурэ зэрэтырахыгэр кьарауагэ. Ащ лыпытэу зыуж ихэггэ бзджашлэхэр оперативникхэм агэунафынхэ алыккыгэп. Ау ятлонэрэ мафэм ахэр кьаубытыггэх. Килэхэр кьуаджэу Козэт щыщых, зым илэс 25-рэ, адрэм 42-рэ аныбжэ. Зыр аш ыпклэ аусудыггэу

Платэкъор Урысыем и Лыхъужь

Гаити икьэлэ шьхьаІзу Порт-о-Пренс джырэблагъэ чыгур зыщэ-сысэм цыф бэдэд зэрэхэкодагъэм икьэбар кьылтылэсыгъ, тхьамыкІлэгъошхо кызыфыкьокІыгъэ кьэралыгъом ишыкІлэгъэ ІныІлгъур дунаим ильэныкьто пстэуми кьафарагъащэ. УФ-ри ІныІлгъушл Гаити фэхьу.

Тихгэгү икыгэхэу Гаити Иоф шызышлэхэрэм арыктуаггэм икээ-бар зрагагэшлэным пае телефонклэ а кээралыггөм ренэу гушылэ зпы-тыггэх. Нафэ кыызэрүшгүэмклэ, Урысыем икыулыкшлэхэу Гаити командировкэ агээктуаггэу исхэр псаух ыкы узынчгэх. УФ-м и МВД епхыггэ университетэу Краснодар дэтым ипресс-кыулыккы апэу а кээбары кыизет нэуж ары Иофым ишыпкыаплэ зытшлагээр.

НТК-м (Новое телевидение Кубани) изкран итлэгъуагъ МВД-м иуниверситет идонцотур Гаити шыгъ Платэкбо Назим мобилнэ телефонкэ зрыдэгъушылагъэхэр ыкли а хэгъэгум кышыхуэгъэ тхэамыкIэ-гъошхом тилэпкэкъэгъу зрэхэмыфагъэр тшагъэ. Порт-о-Пренс Чыгур зышэсысым подполковникз Н.Н. Платэкбор нэмыкI кэлэ — Кап -Антьен игуанэгъоу кулъыкур щихыштыгъэ, Чыгур ащ шысысыгъэп.

Шатгэкко Назим МВД-м иуни-верситетэу Краснодар дэтым прав-вэрэ кэаралыгэомрэ ятеориеккэ икафедрэ идоцент, юридическэ шлэныгэхэмккэ кандидат. Гаити ко-мандировкэ агэккыаггэу ООН-м ижеддународнэ кыуачлэхэм ясатыр-хэм ахэтэу 2008-рэ илэзсым шег-жэаггэу кыулыктыр ехы.

МВД-м иуниверситет ипресс-
къулыкъу кызыритыгъэмклэ, Гаити

исвязь дэй дэд, ащ угушы!эныр
кын дэдэу шыт, кьалэр зэхэкьу-
тагь. ООН-м имеждународнэ кьуа-
ч!эхэм япашчэху мыщ шылагьэхэм
янахьыбэр а тхьамык!эгьошхом хэ-
к!одагь.

Пресс-кыулыккым кызэритыгэмклэ, милицием иподполковникэу Н.Н. Шатэкзор тапэр илээс экэлэлыкхохэм ООН-м полицийескэ миссиехэу Косово (Югославиещтыгэм) ичыгу итыгэхэм ахэлжыга. Ежы икыулыккылэ зыфэггээзгэ Иофхэм язэшохын чанэу зрэхэлжыгэм, зэо-банэхэм лыггэу ащызэрихагэм, блнаггэу кыизхигъфагэм апае 1997-рэ илээс орденэ «Мужество» зыфилоэр кыратыг.

Джырэблагъ адыгъ кӀалэм къы-
ралыгъо тын аныхъ лъапӀэу алты-
тэрэм фэдэ къыфагъэшыӀошагъ —
Урысые Федерацием и Лыхъужъ
шытхъуцӀэр къыфаусыгъ.

Патгэкбо Назим Краснодар кы-
шыхуыг, шеджагъ. Ятэу Патгэкбо
Нурбий Мамхыгъэ шыш, януу На-
бэкбо Нинэ Адэмые кышчыхуыг,
зэшхэгъгусэхэр шлэныгъэлжыкы-
гъэх, науэк зэфэшхыфхэмкэ кан-
дидатыгъэх, апшэрэ еджапIэм
илгэсыбэрэ студентхэр шырагъэ-
джагъэх. Непэ ахэр шыгъэжхэп. Ау
чыфэу зышлэгъгъэхэм шлукIэ
агу кыагъэкIыжых.

УФ-м и Лыхужэу Шатэкьо
Назим Гаити икыалэу Кап-Антъен
кэулыкшур шехы, ООН-м имиро-
творческэ кӀуачӀэу шыӀэхэм
якомандир.

Псауныгээ пытэ илэнэу, икзулы-
кзуклэ гзэхэгзаклэхэр ышлынэу
тилзэпкзэгзү лыхзужзым тыфэ-
лзало.

ШЫМЫГЪЭХЪУ *Мурат.*

ПЕНСИЕХЭМ КЪАЗЫХЭХЪОШТ АНАХЪ ШЭЛЪЭ БЛАГЪЭР МЭЛЫЛЬФЭГЪУМ и 1-р АРЫ

ПЕНСИЕХЭР: кIэм тегъэпсыкIыгъэу къэтэлъытэх

УрысыемкIэ зэрэгъэпсыгъэр къэтлонэу тыщыгуазэп, ау тирес-публикэ изакъоу пенсионер 118276-рэ щэпсэу. Ар зэкIэ Адыгем исым ызыпланэм ехъу. А зэпстэур ашлогъэшIэгъонэу алъэ-плъэх пенсиехэм зэхъокIыныгъэу афэхъухэрэм, щыIэкIэ амалэу ялэхэмрэ уасэхэм язытэтрэ зэрагъапшэх, зэфэхьысыжхэр ашых. Пенсиехэм яхьылIэгъэ тхыгъэ бэкIае тигъэзет къыхеуты нахь мышIэми, упчIэ пстэуми талъылсыгъэгоп пIоми хъушт. Ар къыдэтлътэзэ, УФ-м ПенсиехэмкIэ ифонд и Правление итхьаматэ игуадзэу Лилия Чижик гъээтэджэхэм яупчIэхэм джэуапэу къаритыжыгъэхэм нэлъасэ шыуафэтшы тшIоигъу.

— *ВалоризациемкIэ стажыр къалыгъэ зэхъум сыда ыпэкIэ зэрэщытэгъэм фэдэу цыфыр зэреджэгъэ пIалъэр зыкIыхамыгъэхъагъэр? Сабый къазэрэфэхъугъэм пае бзылфъыгъэхэр отпуск зэрэщытэгъэ пIалъэри джащ фэдэу хъугъэ.*

— КъызэрэпIуагъэм фэдэ дэдэу а Iофыр гъэпсыгъэп. Пенсиехэри, джащ фэдэу пенсие фитыныгъэхэмкIэ валоризациери шыкIитIум тетэу къэлъытэгъэнхэу тизаконхэм амал къагы. Апэрэ шыкIэм къыхеубытэ зэреджэгъэхэ пIалъэри, Темырым Iоф зэрэщытэгъэ стажыр фэдизрэ ныкIорэкIэ къэлъытэгъэнри ыкIи нэмыкI фэгъэкIотэныгъэхэр стажым хэлъытэгъэнхэри. Пенсие реформэр зырагъэжъэгъэ 2002-рэ илээсым ыпэкIэ а законыр аштэгъагъ. Ау а законом пенсие зышIокIын ымылэкIышт шапхъэ егъэнафэ ыкIи непэрэ лъэхъаным елътыгъэу пштэн хъумэ, ащ пенсие шIукIаеу къырегъэIыхы. Ятлонэрэ шыкIэр агъэфедзэ стажыр агъэунэфы зыхъукIэ страховой Iахъэр замытыгъэ пIалъэр — цыфым Iоф зымышIэгъэ ыкIи ащ елътыгъэу илэжъапкIэ хагъэкIээ страховой Iахъэр пенсие системэм зыхамыгъэхъэгъэ пIалъэр хагъэкIыжы. Арышъ, ятлонэрэ шыкIэм тетэу пенсие къафэлъытэгъэныр пенсионерхэмкIэ нахь фэдэу щыт. Ащ телътыагъэу пенсионерхэм янахьбэм пенсиехэр къафалътыагъэх.

Ятлонэрэ шыкIэм тегъэпсыкIыгъэу пенсие къафалътыгъэ зыхъукIэ сабыим ифэлIо-фашIэхэр ным зызэрехъэгъэхэ пIалъэр къыдыхалътэ, ау зэкIэри арэп. Къэлъытэнхэм ахагъахъэрэ сабыим ыныбж илээс 1,5-рэ зыщыхъэрэ пIалъэр ары нылэп. ЗыгорэкIэ ным сабыи заулэ къыфэхъугъэмэ, зэкIэмкIи стажым халътытэрэ илээсищ. А пIалъэм къыкIоцI ным пенсиехэмкIэ исчет къышчыдалътытэрэ мылкъур илэжъапкIэ хагъэкIырэ арэп, страховой илээсым уасэу иIэр ары нахь къызтытэр. Ар зыфэдизыр Урысыем и Правительство еухъсы. 2009-рэ илээсымкIэ ар сомэ 7274-рэ чапыч 40-рэ хъоу агъэнэфэгъагъ. Нэужым а сомэ пчъагъэр ным илэжъапкIэ хаубытыкIырэ страховой тынхэм ахалътэгъышъ, пенсие зыфэдизыштыр къалыгъэ зыхъукIэ хэпшыкIэу ащ ишIуагъэ къэкIо.

— *ЫпшIэрэм ехыцъэрэу джыри зы упчIэ. Ординатурэм цыфыр зэрэщеджэгъэ пIалъэр сыда стажым зыкIыхамылътэрэр? Зэреджэгъэм имызакъоу, а пIалъэм цыфым сымэдэжэщым Iоф зэрэщытэгъэр къыдэлътэгъээн фаеба?*

— Iоф ышIагъэмэ, лэжъапкIэ къыратыштыгъэмэ ыкIи ар къэзыгушыхъатырэ документхэр цыфым илэхэмэ, а илээхэр страховой стажым халътэнхэ фае. Ау IофшIэнымкIэ книжкэм «ординатурэм

щеджагъ» ыIоу дэтхэгъэ къодемэ ыкIи Iоф зэрэщытэгъэр къэзыгушыхъатырэ тхылъ имыIэмэ, а илээхэр IофшIэнымкIэ стажым хэлътытэнхэ тлэкIыштэп.

— *КъытфэIуатэба ядернэ комплексым щылэжъагъэхэм афагъэуцугъэ пенсием къыхагъэхъоужьырэ ахъэр индексацие зэрашIырэ шыкIэр.*

— А ахъэр хэгъэхъоужьым зэреджэхэрэ «шэлэфэкIэ мазэ къэс материальнэ IэпыIэгъу етыгъэныр» зыфэлIоштыр ары. 2010-рэ илээсым къышчыулагъэу а ахъэр тыным къыхагъэхъошт социальнэ пенсие индексацие ашIы къэс. Апэрэ хэгъэхъоу мэлъыльфэгъум и 1-м шыIэшттыр товархэм ыкIи фэлIо-фашIэхэм ауасэхэм зэрахахъорэм ехьылIэгъэ индексацием тегъэпсыкIыгъэшт. Ятлонэрэ хэгъэхъоу бэдзэгъум и 1-м шыIэшт. Ар зэпхыгъэшттыр пенсионерыр зэрыпсэун ылэкIышт ахъэр анахь макIэм илээсым зэрэхъуагъэмрэ мэлъыльфэгъум и 1-м шыIэгъэ индексациемрэ азыфагу зэфэмьдэныгъэу илгыр ары.

— *Производственнэ объединение «Маяк» къышчыгъэу гъэ аварием къытыгъэ къыныгъэхэр дэгъэзыжыгъэнхэм хэлэжъагъэхэм, чернобыльцэхэм къэралыгъо пенсие афагъэуцугъэ. Ау а пенсие лъэпкъыр валоризацием къыхиубытагъэп. А цыфхэм ащыщыбэм Совет хабзэм илэхъанэ стажэу илээс 30 ыкIи ащ нахьыбэ зилагъэхэр ахъых. Ар тэрзэ?*

— Социальнэ пенсиехэр индексацие ашIыхэ зыхъукIэ къэралыгъо пенсиехэри индексацие ашIых. Совет хабзэм илэхъанэ стажэу ялагъэм ехьылIагъэу валоризациер гъэфедэгъэным игугъу пшIын хъумэ, къэлэгъэн фае пенсионерхэу пенсийIу етыгъэным ифитыныгъэ зымылэхэр хэдэнхэ зэрэфитхэр: къэралыгъо пенсиемрэ е IофшIэнымкIэ пенсиемрэ язэу зыфаехэр къыхахын алъэкIышт. ПенсиехэмкIэ фондым ичIыплэ орган цыфым зызыфигъазэкIэ тхылъхэр ауплэкIунхэшъ ыкIи къэлъытэнхэр ашIынхэшъ, къыраIошт пенсийIум язэу ежыркIэ нахь фэдэр. IофшIэнымкIэ ныбжым телътыгъэ пенсиеу валоризацием къытыштыри зыхагъэхъоужьырэ къэралыгъо пенсием нахьыбэмэ, а пенсие лъэпкъым цыфыр техъажыны фит.

— *Цыфыр 1991-рэ илээсым ыпэкIэ пенсием кIуагъэмэ ыкIи ащ ыуж Iоф ымышIагъэмэ, валоризациер къыфалътэ зыхъукIэ процентипшIыр советскэ пIалъэм епхыгъэ процентхэм ахагъэхъоужьа?*

— ЗэкIэри зэхагъэхъоужьы. 2002-рэ илээсым ыпэкIэ зы илээс нахь мыхъуми стаж зилагъэм 2002-рэ илээсым нэ-сыфэкIэ пенсиехэм апае мылкъоу зэIуи-

гъэкIагъэм проценти 10 къыфыхагъахъо. Ащ нэмыкIэу 1991-рэ илээсым нэс стажэу илагъэм изы илээс пэпч телътыагъэу етIани зы процент къыхагъэхъоужьы.

— *Дзэ пенсионерхэу къулыкъум къызыхэкIыжыгъэхэ ужэ IофшIэныр производствэм щылъызыгъэкIотагъэхэм упчIабэ яI. Ахэри валоризацием къыхеубытэха ыкIи тхьапша афагъэуцурэр?*

— Ар елътыгъэ дзэ къулыкъум къыхэкIыжыгъэм Iоф зышIэгъэ пIалъэм ыкIи «гражданкэм» шэлэжъэфэкIэ пенсиехэм апае страховой Iахъ зэIуыгъэкIэгъэ-зэIуимыгъэкIагъэм. Мыщ дэжым агу къэзгъэкIыжы сшIоигъу дзэ къулыкъум къыхэкIыжыгъэхэу «гражданкэм» IофшIэныр щылъызыгъэкIотагъэхэм IофшIэнымкIэ пенсиехэм яIэ страховой Iахъэр зэIуагъэкIэным пае гражданскэ IофшIэнымкIэ илээситф стаж яIэн фаеу зэрэщытэр. Ащ фэдэхэм IофшIэнымкIэ пенсие афагъэуцу аныбж (хъульфыгъэхэм) илээс 60-м зынэсыкIэ. Ащ фэдэ IофшIагъэ зилэхэм ПенсиехэмкIэ фондым зыфагъэзэн фае IофшIэнымкIэ пенсиехэм ястраховой Iахъ афагъэуцуным пае ыкIи нэужым дзэ пенсием игъусэу страховой Iахъэр къаратышт. 2002-рэ илээсым ыпэкIэ гражданскэ стаж зилагъэм валоризациер къыфалътэ.

Ащ ыуж адрэ принцип пстэуми афэдэу зэкIэри гъэпсыгъэх. Гражданскэ стажыр 1991-рэ илээсым ыуж зэIуыгъэкIагъэм валоризациеу фагъэуцущтыр проценти 10 нылэп. А илээсым ыпэрэ пIалъэм къыхиубытэрэ стаж зилэм етIани илээс пэпч телътыагъэу процент зырыз къыфыхагъэхъоужьы. Мыщ дэжым зы лэныкIоу щыкIэгъэштхы сшIоигъу. Валоризацием къыхиубытэн ылэкIышттыр 2002-рэ илээсым ыпэрэ пIалъэм пенсиехэмкIэ мылкъоу «гражданкэм» щызэIуигъэкIагъэр ары нылэп. Дзэ къулыкъум зэрэщытэгъэр къыхалътытэрэ, сыда Iомэ ар къыдалътыагъэ дзэ пенсие цыфым фагъэуцу зэхъум.

— *Дзэ пенсионерым пенсиеу къыратырэ зыщыпсэурэ регионум пенсиерыр зэрэщытэн ылэкIышт ахъэр анахь макIэу шагъэнэфагъэм лъыкIахъэрэп. Iоф ышIэрэп, гражданскэ пенсие иIэн. ЩыIэкIэ амал анахь макIэм нэзыгъэсыжырэ социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужь фагъэуцунэу ащ фитыныгъэ иIа ыкIи хэта ащкIэ зызыфигъэзэн фаер?*

— А упчIэм иапэрэ Iахъ апэрэпшIэ джэуап къэсэтыжы. Дзэ пенсиеу къыратырэмрэ социальнэ нэшанэ зилэ тынхэмрэ (ащ фэдэхэр фагъэуцугъэхэмэ) зызэхэгъэхъоужьэкIэ зыщыпсэурэ регионум щыIэкIэ амал анахь макIэу шагъэнэфагъэм лъымыIэсымэ, социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужь фагъэуцунэу ащ фитыныгъэ иI.

Джы зызыфигъэзэн фаехэм сакъыштыуцунт. Отставкэм зэкIо ужым дзэ къулыкъум щыIагъэм предприятие горэм IофшIэныр щылъыгъэкIотэгъагъэмэ

ыкIи страховой Iахъ зыфагъэуцугъэхэм ащыщыгъэмэ, ПенсиехэмкIэ фондым а Iофым ищыкIэгъэ къэбар пстэури чIэ-лътыштыгъэх. ЫкIи социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужьы ежым зыкытфигъэзэныр имыщыкIагъэу тэр-тэрэу къыфэлътытэштыгъэ. Ау дзэ пенсионерым «гражданкэм» Iоф щымышIагъэмэ ыкIи зыкызухъумэжыгъэнымкIэ Министерствэм къыкIыр дзэ пенсием нэмыкI къырамытымэ, социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужь фэгъэуцугъэным пае ищыкIэгъэ къэбархэр зэгъэшIэгъэнхэ фаеу хъушт. АпэрэпшIэ пенсие страхованием исистемэ пенсио-нерым зыцаригъэтхын фае, социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужьу фагъэуцущтыр зыдырагъэхъышт банкым къышчызэIуи-хыгъэ счетым иномер арихьылIэн ыкIи «гражданкэм» Iоф зэрэщымышIагъэр къыушыхъатын фае.

Арышъ, дзэ пенсионерым, социальнэ IэпыIэгъу лъэпкъхэр зэрэдыхэтхэу, фэдэу къыIэкIахъэрэ пенсионерыр зэрыпсэун ылэкIышт ахъэр анахь макIэу агъэнэфагъэм нахь цыкIумэ, ПенсиехэмкIэ фондым ичIыплэ орган е цыфхэр социальнэу ухъумэгъэнхэмкIэ чIыплэ органым зыфигъэзэн фае.

— *Сыда дзэ пенсионерым зызыфигъэзэн ылэкIыштхэр адреситIоу къызыкIанIорэр?*

— Регионхэм янахьыбэм (83-м шы-цэу 65-м) социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужьы федеральнэ бюджетым къыкIыр ахъэмкIэ ащараты ыкIи ар зыгъэцакIэрэ ПенсиехэмкIэ фондир ары. Ау регионхэм ащышхэу, гушIым пае, Москва, Новосибирск зыфэлIоштхэм афэдэхэм пенсионерыр зэрыпсэун ылэкIышт ахъэр анахь макIэу ашагъэнэфагъэр Урысыем гурытымкIэ зэрэщыгъэпсыгъэм нахь инышъ (ахэр регион 18 мэхъух), социальнэ ахъэр тын хэгъэхъоужьым пэлухъащ ахъэр ахэм ячIыплэ бюджетхэм къахагъэкIы ыкIи а IофшIэныр социальнэ обеспечениемкIэ органхэр ары зэшIо-зыхырэ.

— *Сызыщыпсэурэ чIыплэм ПенсиехэмкIэ фондым иорганэу щыIэм зыфэгъэзэмэ пенсиехэмкIэ мылкъоу зэIуыгъэкIагъэр зыфэдизыр ыкIи валоризациер къызэрэсфалътыагъэр цы-зэхэсфынхэ слэкIыштытэ?*

— Зи ащ шьэф хэлъэп. ПенсиехэмкIэ фондым и ГъэIорышIаплэу узыщыпсэурэ чIыплэм щыIэм зыфэгъэзэмэ, уипен-сие къыхагъэхъоужьы къызэралътыгъэ шыкIэр къыпфалотэн фае. Шыпкъэ, валоризацием ехьылIагъэу нэбгырэ миллион 36-м япенсиехэр къафалътэгъыгъэх ыкIи ар IофшIэнышхоу щытышъ, нэбгырэ пэпчэ Iоф дэпшIэныр псынкIагъо. ЕтIани къэлэгъэн фае нэбгырэ пэпчэ къэбарэу пылгыр зэрэзэфэмьдэр, ипенсие тхылъхэр хэти ышъхэ телътыагъэу гъэпсыгъэхэшъ, щысэ закIокIэ зэкIэри зэфэдэу къэбгъэлъэгъонхэ зэрэмылэкIыштыр. Ащ фэшI тиспециалистхэм нэбгырэ пэпчэ телътыагъэу а IофшIэныр зэхашъ.

«Российскэ гъээтыр»
къызыфигъэфедзэ хъуыным
къыфэгъэзэхъахъыгъэр
СХЪУТЭ Нурбий.

Зэхьоклыныгыэшлум

— 2009-рэ ильэсэу икыгэр культурэмрэ искусствэмрэ афэгъэхыгыгъ хъугъэ-шлагъэхэмкIэ баеу шытыгъ, — кье-гуатэ Чэмышьо Гъазый. — Ти-зэфъхысыжъхэм ИофшIэгъэ дэгъоу ахэтлэгъорэр макIэп.

— **Министрэ ГэнатIэм узьIухъажьыгъэр ильэс икыгъэп. Арэу шытми, нахьы-нэкIэ а Иофыр зэрэпшлагъэр кыдэпльытэмэ, сыда уналэ зытебзэ пшIоигъор?**

— Лъэхъаным псынклэу зэхьоклыныгыгъэр фэхъухэшъ, узэрэтеплэхъукIэу укызыэрэ-щинэщтыр нафэ. Ау ИофшIэнэу джы згъэцакIэрэм сыкIэры-чыгъагъэу слытэрэп. ЗыкIэ, Адыгэ Республикэр инэп, ятIо-нэрэмкIэ, кIыхъэ-лыхъэ зэсы-мыгъэшIэу ГэнатIэм игъэцкIэн пысыдзэжынынымкIэ лъэшэу яшIуагъэ кысэжIыгъ сидунэ-еплэыкIэклэ культурэм сызэрэ-пэблагъэмрэ ащ Иофыгъомэ гурышэкIэ ренэу сызэралы-плъэрэмрэ.

— **Министерствэм пшъ-рыгъ хъхыгъэу зыфшIыжы-гъэмэ тащыгъэгъуазэба.**

— Ыпэрэ ильэсхэм афэдэу икыгъэ ильэсми министр-ствэм ИофшIэн план гъэнфэгъэ тетэу зэхэщэгъагъэ. Ащ кыыхи-убытэрэ Иофыгъохэр кызы-пкырышыгъэхэр мурад про-граммэ заулэу Урысыемрэ Адыгеимрэ мы аужыр ильэс зытфыхым аштагъэхэр ары. Ахэм ащыщэу кыыхгъэщы-гъэмэ хъуштых: «Урысыем-икультур» зыфилорэр, «2006 — 2010-рэ ильэсхэм Адыгэ Рес-публикэм культурэмкIэ икы-бджэ ИофшIапIэхэр кызытэгъэ-нэжыгъэнхэм ыкIи хэхъоны-гъэхэр ягъэшIыгъэнхэм афэ-гъэхыгъэр», «Адыгэ Респу-бликэм икыуаджэхэм социальнэ хэхъоныгъэхэр ягъэшIыгъэн-хэм пае 2003 — 2010-рэ ильэс-хэм шIэгъэн фаехэр...», «2009 — 2011-рэ ильэсхэм Адыгэ Республикэм культурэмкIэ ыкIи искусствэмкIэ хэхъоны-гъэхэр егъэшIыгъэнхэм фэшI анахъэу тинэплэгъу идгъэщыт Иофыгъохэр», нэмыкIхэри.

— **ШъуиофшIэн сыда анахъэу кыыщыхъыгъэ-щыгъэр?**

— А программэхэр дгъэца-кIэхэзэ, Дунэе ыкIи шъолъыр фестиваль, нэмыкI Иофыгъо ин зыбгъушIэ зэхэттагъэ. фести-вальхъэу «Адыгеим ижыгъо-жыыхэр», «Лъапсэмэ афэбгъэ-зэжыныр — зыуужыныным игъогу», фэшъафхэри цыф-мэ ашIогъэшIэгъоныгъэх. Блэ-кыгъэ уахътэм кьедгъэгъэ-зэжыныр арэп ащ фэдэ зэIу-кIэгъухэр зыкIызэхатщэхэр-рэр. Лъэпкъэу тиреспубликэ ис-хэмкIэ лъэхъаныр гупсэфэу шы-тыным, рэхъатныгъэ иллыным ахэр афэлажъэх.

Аужырэ ильэсхэм Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ иофшлагъэхэм, лъэхъаным диштэу пшъэры-лэу зыфшIыхэрэм афэгъэхыгыгъэ зэдэгущыIэгъум бэмэ таригъэгупшысагъ. Дунэе фестивальхэм, концертхэм, спек-таклэхэм, юбилей пчыхъэзэхыхъэхэм, нэмыкI зэIуIэгъухэм тахэлажъэзэ, щытхъум даклоу, мафэ къэс гъэцэкIэгъэн фэе Иофыгъохэр тинэплэгъу идгъэтыхэ тшIоигъу.

ЩыIэныгъэм ильэныкIэу зэфэшъафхэр кыдэтлэытэ-хэзэ, Адыгэ Республикэм культурэмкIэ иминистрэу Чэмышьо Гъазый гущыIэгъу дэтшыгъ.

яИофшIэн хэпшыкIэу нахъ бан мэхъу.

— **Ежъугъэжыгъэ Иофыгъо-хэр лъыгъыгъэкIотэнхэр кы-шыхылыгъэклэ?**

— Лъэпкъ шэн-хабзэхэр зэб-гъэшIэнхэр, непэрэ уахътэм ди-штэу ахэм язехъан лъыгъэкIо-тэныр Иоф кызырэыклоп. Адыге-им изакъоу сIорэп — Урысыем культурэмкIэ политикэу щызэ-рахъэрэм чIыпIэшхо щеубыты лъэпкъхэм ятрадиционнэ культу-рэ кызырагъэнэжыщтыт.

— **Адыгэмэ ямэфэкIэу ха-гъэуэфыкIыгъэмэ татэгущы-Iэмэ тигъэгъэтеджэмэ ягонэ-щтэу сэлтыт.**

— Ахэм мэхъанэшхо ятэты ыкIи лъэшэу тыналэ атэгъэгъы-ты. Адыгэмэ нахьыпэкIэ ИлъэсыкIэр зэрэхагъэуэфыкIыштыгъэр гъэшIэгъон кыдыеп, акъыл хэп-хынэу щыт. Джащ фэдэ «Къэ-гъэгъэштахъэр». Мыхэр бэшIа-гъэу ильэс къэс хэтэгъэуэфы-кIых. Джащ фэдагъ гъэрэкуи.

— **ЗыфэпIорэ мэфэкIхэм адыгэмэ язакъоу ахэлажъэр.**

— Ары зэрэщытын фаери. Урысхэри, ермэлхэри, урымхэ-ри, тэтэрхэри, нэмыщхэри, нэ-мыкI лъэпкъхэри тимэфэкIхэм ахэлажъэх. Зихэкъу къэзыгъэ-зэжыгъэмэ афэгъэхыгыгъэ зэх-хъэу шышъхъэIу мазэм и 1-м Лъэпкъ музейнм дэжэ щызэхат-щэрэм мэхъанэу иIэр къэлогъуай. Ащ кIэлэцIыкIухэри, зыныбжэ хэклоагъэхэри, лъэпкъэу зы-щышхэм емылгытыгъэу, хэла-жъэх, мэфэкIыр зэкIэ лъэпкъэу Адыгеим исхэм зэдыхагъэуэфы-кIы.

Ильэс 18 хъугъэу къэзэкъ культурэм ифестиваль Мыекъо-пэ районынм щэкIо. Тыуджыным, тычэфыным язакъоу ащ фэдэ зэIуIэгъухэр зыкIызэхатщэхэр-рэр. Лъэпкъэу тиреспубликэ ис-хэмкIэ лъэхъаныр гупсэфэу шы-тыным, рэхъатныгъэ иллыным ахэр афэлажъэх.

— **УзэгурьIозэ узэдэпсэумэ, нахъ гъэхъэгъэ инхэр пшIы-щтых.**

— Кытырэу Пролетарскэм ермэлмэ щызэхатщэгъэ мэфэкI зэхэхэр нахьыпэкIэ Краснодар краим щыклоштыгъ. Ермэл куль-турэм ифестиваль тэри тыхэлэ-жъагъ. Хэтрэ лъэпкъи икульту-рэ ылэжыным, ащ гуахъо хи-гъотэным тыпылгъ. Узэгурьмы-лоу, узэрэмпылгъэу ИофшIэным гъэхъагъэ щыпшып лъэпкъынэу сэ сыгугъэрэп.

Егъэджэныр, кадрэхэр

— **КIэлэцIыкIухэмрэ ныб-жыкIэхэмрэ ясэнауыгыгъэ культурэмрэ искусствэмрэ кыащызэIуахыным фэшI зэхэ-**

шъушэрэ фестивальхэм, зэнэ-кыокъухэм зыкъагъэишпкъэ-жыа?

— ЫпэкIэ зигугъу къэтшы-гъэ фестивалэу «Адыгеим ижы-гъожыыхэр» мэхъэнэ ин зэгъы-рэмэ ащыт. КIэлэцIыкIухэр ащ хэлажъэхэзэ, ясэнауыгыгъэ зы-кызыIуехы, культурэр, искусств-вэр сэнэхъат афэхъу. Еджако тэ-гъаклох, еджэхэ зыхъукIэ, Iэпы-Iэгъу тафэхъу. Пщынэо ныб-жыкIэу Мышъэ Андаур Темыр Кавказым, IэкIыб хэгъэгумэ ащызэлъашIэ, къэралыгъо ан-самблэу «Ислъамыем» иоркест-рэ хэт, а фестивалым иапэрэ зэхэ-щэгъухэм цIыкIуэ ахэлажъэ-щтыгъэ. ЗэчыимкIэ Тхьэр кье-шIушIагъэу, культурэм хэхъа-нэу гу зышIыгъэ зы ныбжыкIэ тшIоIлоды хъуштэп. Культурэм-кIэ сэнауыгыгъэ зыхэлъхэр игъом кыыхэбгъэщынхэр, гъогу тэрэз тебгъэхъанхэр пшъэрылгъ инуу тэ-лытэ. «Адыгеим ижыгъожы-ыхэр» ащ фэлажъэ.

— **Фестивальхэм, зэнэ-кы-кыухэм анэмыкIэу, культурэм-рэ искусствэмрэкIэ еджапIэу шъуиIэмэ бэкIэ шъуащэгъуа?**

— Ахэр арыба кадрэмэ ягъэ-хъазырынкIэ анахъэу тызыщы-гугъыхэр! ИскусствэмкIэ Адыгэ Республикэм икIэлэцIы-кIу еджапIэ кызызэIуахыгъэр гъэрэкло ильэс 20 хъугъэ. Лъэ-кыкIэ Кимэ ыцIэ бэмашIэу еджапIэм фэтыусыгъ. Тикъуа-джэмэ адэс кIэлэцIыкIухэу сэна-уыгыгъэ зыхэлъхэр ащ кьэтэша-лэх, щетэгъаджэх, адыгэ музы-кальнэ Iэмэ-псымэхэм къарагъэ-Iонэу тиныбжыкIэхэр щытэгъа-сэх. Джыри тимыгъэрэзапэмэ, гъэхъагъэу еджапIэм ышIырэмэ тагъэгъушIо. ГушIэм пае, ащ кыкIытIупшыгъэ нэбгырэ 300-м щыщэу 165-м, процент 50-м ехъу, культурэм епхыгъэ сэнэхъат кы-хахыгъ. Консерваториэхэр, нэ-мыкI апшъэрэ еджапIэхэр кыа-ухыгъэхэу мэлажъэх е еджэх. Мыш фэдэ еджапIэхэр къэзыу-хырэмэ ащыщэу УрысыемкIэ процент 15 нылэп еджэныр лъы-зыгъэкIуатэрэр. Арэу щыт нахъ мышIэмэ, кадрэхэм ягъэхъа-зырынкIэ гумэкIыгъохэр тилэх.

— **Мы лъэхъаным зыужэ шъуит ИофыгъуакIэм ащыцI игугъу кытфшIыба.**

— ГушIэм пае, хореографиер тштэмэ, ансамбль дэгъу тил — «Налмэсыр», колледжым къэ-шъуакохэр шагъэхъазырых, ис-кусствэмкIэ еджэпIэ заулэм от-деленихэр ялэх, арэу шытми, икъурэп. Тэ кызырэттыхъурэм-кIэ, къэшъуакIомэ ягъэхъазырын Иофэу етшIылэрэм шъхъаIулIэ фэтшIыжыным, ар циклэ ухы-гъэ псау хъуным пае ублэпIэ звенор, пычыгъор хэбгъэхъо-жыныр фае. Ащ, ежъ ишIоигъо-ныгъэкIэ, Къулэ Амэрбый фэдэ

Министрэу Чэмышьо Гъазый.

гъэзэщт. ЕджапIэу ильэс пчъа-гъэ хъугъэу зыфэбанэрэр фызэ-хэтщэщт. Премьер-министрэу Къумпыл Мурат ипхъэе-псые-кIэ къэшъокIо цIыкIухэр зыщи-гъэсэщтхэ, зыщыригъэджэщтхэ унэм игъэцкIэжыны тыфежъагъ. «Налмэсым», «Ислъамыем», нэ-мыкI ансамблэхэм ахэхъащтхэр тинэплэгъу игыштых, Иоф адэт-шIэщт. ТIэкIу-тIэкIоу тиан-самблэмэ ныбжыкIэ кадрэ-хэр къязыщэлэщт гъогуры щы-Iэ мэхъу.

— **«Налмэсым» къэшъокIо ныбжыкIэхэр шъхъафэу ре-гъаджэх.**

— Ащ ишIуагъэ къэкIощт нахъ, иягъэ къэкIощтэп. Зэнэ-кыокъур Иоф кIэгъапл. Узыхэ-лтыхъухъан щыIэмэ, къахэпхыни бгъотышт.

— **ЗэкIэ спортсменхэр Олимпиадэ джэзгунхэм ячем-пион зэрэмыхъуштыхэр тэшIэ. Искусствэм фэдэжэрэ иштэури артист цIэрыло хъуштэп, ау къахэпхыны ахъын фаеба?**

— ТищыкIэгъэ лъэпкъ кадрэ-хэр Сыбыр е нэмыкI шъолъыр чыжъэ кыттычынхэ тлэкIыштыт. Камернэ музыкальнэ театрэу Хъанэхъу Адам ыцIэ зыхъырым лъэпкъ кадрэхэр зэрэфимыкыу-хэрэр кыдэтлэытагъэу, искусств-вэхэмкIэ Адыгэ республикэ кол-леджым ныбжыкIэхэр щетэгъа-джэх. Театрэм ихудожественнэ пашэу Сулейманов Юныс Иоф зыдишIэщт артистхэр непэ-не-ушэу коллективым хэхъащтых.

— **АР-м и Лъэпкъ театрэ аитэгъэ артист ныбжыкIэ-хэри Мыекъуапэ щырагъэджа-гъэх.**

— Ащ башэрэ тытегушыIэу зыгорэхэм кытаIокIымы, а ныбжыкIэ купым Лъэпкъ теат-рэм икIэрыкIэу жышхо кы-рагъэщыжыгъ. ГИТИС-м исту-дие Мыекъуапэ кыщызэIутхи, Лъэпкъ театрэм икадрэ Иофхэр дгъэцкIагъэх. ЛIэужитф Лъэпкъ театрэм непэ щызэдэлажъэ.

— **Режиссерхэр ежъугъэ-джэщтхэу джырэблагъэ прес-сэIукIэм кыщыпIуагъ. Иофыр лъэкIуагъа?**

— Темыр Кавказым и Лъэпкъ театрэхэм апае режиссерхэр, спе-наристхэр дгъэхъазырынхэм

фэшI студие кызызIутхынэу Ко-ординационнэ советым тыщыте-гушылагъ. Ау Мыекъуапа, Мо-сква, Санкт-Петербурга, нэмыкI кыала еджапIэр кызыщызэIут-хыштыр, тшIэрэп. Республикэ пэпчэ нэбгыри 3 — 4 ыгъэхъа-зырынэу тыфай. Студииер шъо-зэбэнэу, зыхъырым иеу щытэп. Иофым шIуагъэ кызызэрихы-щтыр ары апэрэ чIыпIэм дгъэу-цурэр. КъэкIощт ильэс еджэ-гъум нэс студииер кызызIутхынэу тыфай.

— **Режиссер хъуштыхэр езы-гъэдэжэщтхэр Адыгеим илэ-хэба?**

— Адыгеим щышхэм язакъоп тызыщыгугъыхэрэр. Уахътэм лъыкIэмыхъэрэ, дезымыгъэштэ-рэ Иоф уфемыжъэмэ нахьышIу — цIыфхэр бгъэхъаулыештых, уахътэри пкIэнчъэу зылэкIэбгъэ-кIышты.

«Налмэсыр», «Ислъамыер», театрэхэр...

— Дунаим щыцIэрыло ансам-блэхэр тилэх. Ахэр къэзыубыхэ-рэм тIокIэмэ, щытхъоу кытфа-хырым тыргъушхо.

— Тиансамблэхэм япрограм-мэ нахьыбэрэ зэблахъу тшIои-гъоми, якъашъохэмкIэ, орадхэм-кIэ, музыкэу агъэжынычирэмкIэ тагъэгъушIо. Театрэм ирепертуа-ри зэблэхъу. Спектаклэу «Мэдэя» зыфилорэр кIэу дгъэуцугъэмэ ащыт. Нэхэе Аслъан ипроизве-дениякIэхэмкIэ «Ислъамыем» ипрограммэ кыгъэбаигъ. Худо-жественнэ пашэм купыр нэмыкI лъэгапIэ тырегъэуцо. «Налмэ-сыр» Урысыем имэфэкI концерт анахъ инхэм арагъэблагъэ. Ащ кьеушыхъаты лыгътэныгъэу кы-фашIырым зыкызырIэтыгъэр. «Налмэсымрэ» «Ислъамыемрэ» дунаим исценэ анахъ хэхыгъэхэр кыагъэдэхэнхэ алъэкIышты.

— **Культурэм щылажъэрэ-мэ ящыIэкIэ-исэукIэ нахьышIу шIыгъэным пае ИофшIагъэхэр зэрэцIэхэр тэшIэ.**

— Президентэу ТхьакIушынэ Аслъан ихъатыркIэ культурэм-рэ искусствэмрэ ащылэжъэрэ

ЛЪЭХЪАНЫМРЭ

ТЫФЭЗЫШЭРЭ АМАЛХЭР ШЫЛЭХ

нэбгырэ 66-м япсэуиэхэр нахь дэгъоу ашыным пэуагъэхъанэу сомэ миллион 43-рэ алэкхъагъ. Ащ нахь гушпагъо мы илгэс залэм культурэм шылажьэхэрэм къадэхъугъэп пломэ тыхэукоштэп. Культурэм Иоф шызышэрэмэ ацлэкэ ти Президент «тхъауегъэпсэу» етлэжы. Ащ изакъоп планым хэмьтэу республикэм ипашэмэ культурэм кыфатлупшыгъэр. Ащ фэд филармонием итеплгъэ зэрагъэдэхъагъэр, бгъэкошын плэкхышты сценэ зэрашфэгъэ ахышэр — пстэумкнл сомэ миллион 76-рэ планым кыдымылгытэщтыгъэу культурэм пэуагъэхъагъ.

— **Мыекъуапэ Адыгэ Республикэм икхэлэ гунч. Тилгъэпкъ ишэн-хабзэхэр, итарихъ кээы-лотэрэ кээгъэлгъэгъонхэр, сау-гъэтхэр нахьыбэу цагъэуцун-хэм культурэм илофышлэхэр тегуыцлэх.** «Музей под открытым небом» зыфиорэм сыда рыкlorэр?

— Пшээрлыгъэу зыфэтшы-жыгъэмэ ари ашыш. Адыгэ шагум, типсэуклэ яхылагъэу АР-м и Лъэпкъ музей дэжъ шыдгъэпсыным тыпыл. Ащи Мыекъуапэ кыгъэдэхъаштэу ыкнл кыгъэбаишты тэлъытэ.

Культурэмрэ спортымрэ язэпхыныгъэхэр

— **Мыекъуапэ изыгъэпсэфы-плэ парк гъэцкхъэжыны Иофхэр цаублагъэх. Советскэ Союзым и Лыхъужэхэм, тиспортсмен цлэрылохэм ясурэтхэр ащ ца-гъэуцунхэм дэгъуба?**

— Зигугъу кээпшырэ Иоф-гъомэ тиминистерствэ афэгъэза-гъэу шытэп, ау а Иофхэр культу-рэм зэрэщышхэм ыкнл ащ ары-клорэм тызэригъэгумэкхырэм щэч хэлъап.

Ти Президентэу Тхьаклушынэ Аслъан тикхэлэ парк зэрэдгъэдэ-хъштым, европэ культурэм лык-клахъэу зэрагъэпсыштым клэ-шакло фэхъугъ. Стадионкхъэу ашырэр, Иофым сызэрэщыгъа-эзмкнл, Урысыем ихэшыпыкхы-гъэ командэхэми зыцагъэсэн альэкхыну агъэпсы. Кээлэ парк-ым стадионыр дэтышъ, спор-тымрэ культурэмрэ зызыпхырэ Иофгъохэри шызетхъаштых, паркыр зыгъэпсэфыплэ дахэу, цыфмэ якхуапэу шытышты.

Джащ фэдэу зыгъэпсэфыплэ гулэтыплэу ыкнл культурэмкнл информациие кхъу кышыпхлэкхъан плэкхынуэ филармонием кээзыухъурэрэ чыпхлэхэр шы-гъэнэу планмэ ахэт.

Олимпиадэм ты-зэрэхэлэжьэштыр

— **2014-рэ илгъэсым Олим-пиадэ джэгунхэу Шгъачэ шы-клоштыхэм якультурнэ про-граммэ Адыгэ Республикэм зы-зэрэфигъэхъазырырэм ты-шыгъэгъауэзба.**

— Тилгъэпкъ зэрэпсэурэр, адыгэмэ ятарихъ чыгу Олим-пиадэр зэрэщыклорэр, адыгэмэ культурэ ин псэрэ лъэхъаным зэрялагъэр, джыри зэрялэр Олим-пиадэ джэгунхэм ахэлэжьэшт-хэм, хьаклэу кээклоштыхэм ядгъэ-шлэным пае Олимпиадэр дгъэ-федэн фаеу сеплгы, ащ ыуж Миннистерствэр ит.

— **Гъазый, унчлэу кыюсты-цтым бэрэ тегъэгумэкхы. Гъэ-зетхэм, телевидениемрэ ра-диомерэ культурэм илофыгъо-хэр кызырагъэлгъагъохэрэм сы-да дэгъоу е цыкхлагъэу кхъахб-гъэщырэр?**

— Сэ сеплгыкхлэкэ, журна-листхэм Иофышхо ашлэ. Гъэзет-хэм кыыхауырэ материалхэм япчъагъэ маклэп. Ау дэгъум гъу-нэ илэпышъ, прессэм лъэкхышхо зэрилер кыдэтлгытэзэ, зэшомы-хыгъэ Иофэу тилэхэр, амалэу ахэр зэрэзэшлэпхыштыр нахьыбэрэ кээтхыгъэнхэ фаеу кыысшэ-хъу. Критикэм шарэмыухъ, темэу аштагъэр кызылэуахыным, кхалэ-тыгъэ Иофгъохэр гъэцкхлагъэу зэрэхъурэм лышлээнхэм, цыф-мэ альагъэлэсыным афэшл амалэу шылэр аргъэфед, клэкхъу кээплон хъумэ, инфомациер жьу-гъэм зэхэщэн кхуачлэу ялэр нахь лгъэшэу агъэфедэн фае.

— **Библиотекахэм ялофшлэн клэкхъу кыитфегуыцлэба. Ыншэкхлэ кыищыпхуагъэм елгытыгъэу, сыда ялофшлэн кээзыгъэхьылгъэрэр?**

— Библиотекахэм Иофышхо зэшпахы. Тхылгъеджэхэм япчъа-гъэ кыышыклэрэп, хахъо нахь. Ау АР-м и Лъэпкъ библиотекэ цыкхушэ, тхылгъеджэхэр бащэ-рэ чэзыум хэтынхэ фаеу мэхъу. Мыекъуапэ студентмэ якхалэуи тэлъытэ. Непэ тибиблиотекэ учлэсэу, технологиякхэр бгъэ-федэхэзэ, Ленинскэ библиотекэм члэл литературэм зышыбгъэгъо-зэн плэкхынуэ шытын фае. Мылгъоу игъэпсын пелудгъэха-щтыр тилэгон, ащ Иофыр кыызэ-тырелажэ.

— **АР-м и Лъэпкъ музей укыитегуыцлэ зыхъуклэ, нэмыкнл музейхэри тинэллэгъэу итхэу тлгытэщт.**

— Ащ Иоф дэшлэгъэн фае. Музеир тарихъымрэ шылэны-гъэмрэ ялотахлоу зэрэщытыр кыдэтлгытэзэ, зэхэщэн Иофы-гъохэр лгъытэгъэкхуатэх. Щэч хэлъап АР-м и Лъэпкъ музей зэ-хэщэн-плуныгъэ Иофшлэнышхо зэрэзэшлуиыхырэм. Ау мылгъу имыкхъум кыыхэкхъу, музеим изалхэр тызэрэфаем фэдэу зэтэд-гъэпсыхъашгъухэрэп.

— **Тигъэзетэу зыуэрэ кыых-тылгыгъэм ехылыгъэу унчлэ кыюсты сшлоуыгъу. Сурэтышл-модельер цлэрылоу Стлэшъу Юрэ адыгэ шууашуу шылырэмэ туристхэр, искусствэр зиклэ-сэхэр кхакхлэуицлэх. Дэгъуба ащ музей шъхаф е унэ хэхыгъэ кыфызгъэхыгъэмэ? Мамыр-ныгъэм игъэпытэн, дхагъэм, зэкхошныгъэм Стлэшъу Юрэ зэрафелажьэрэри ори дэгъоу ошлэ.**

— Стлэшъу Юрэ илофшлагъэ осэ ин етэты, Адыгэ Республи-кэм и Къэралыгъо шлухъафтын кыфагъэшъошагъ. Ренэу илоф-шлагъэ узыщеплгын плэкхышты унэ етыгъэныр игъоу сэлъэгъу. Джырэ уахътэ проблемэу тилэмэ ар зэу ашыш, зэрэзэшлэтышты амалмэ таясэ. Ау непэ ар зэшлэ-хыгъэ зэрэхъун ылэкхыштыр гъэнэфагъэу кээсшлэуштытэп.

— **Мыекъуапэ идэхъапхэм, кээлэ клоцхым ятеплгъэ зэхъо-кхыныгъэхэр афэшлгъээнхэм, лъэпкъ гунышхэм епхыгъэу гъэ-федэгъэнхэм бэрэ татегуыцлэ, ау Иофыр нахьышлэу ылгъэны-ккхлэ лгъыкхуатэрэп.**

— Мэшытыр, Лъэпкъ музе-ир, филармонием, нэмыкхэри

Шъэуапцлэкхъо Аминэт, Пэнэшъу Руслъан, Шхъэлэхъо Светлан Чэмышхо Гъазый имэфэкнл пае фэгъушлэх.

кээлэ гупчэр кээзыгъэдахэрэмэ ашышых. Лъэпкъ музейм ичлэ-хъапхэ теплгъэу илэм зэхъокхыны-гъэхэр фэтшыштытх. Мыекъуапэ идэхъапхэр зэрэгъэпсыгъэшт-хэми тгъушысэ.

— **Тичлгъу кхъахъумэзэ Урыс-Кавказ заом хэллодагъэмэ апае Мыекъуапэ цагъэуцун-сауэтым игъэпсын удэлэ-жъэнэу пшээрлыгъэ ти Прези-дент кызырэнфишлгъэрэ сэл-лэ. Ащ укыитегуыцлэным уфэхъауыра?**

— Саутгъэтым епхыгъэ тхылъ-хэм зэхъокхыныгъэхэр ящыкла-гъэх. Ахэми, нэмыкнл зэхэщэн Ио-фгъохэми тапыл. Юридическэ Иофгъохэр джырэ уахътэ ди-штэу тэгъэпсыжых. Саутгъэтыр зауштыр непэ кээсшлэн слгъэ-кхыштытэп, ау Иофыр зэрэлгыкхуа-тэрэр цыфмэ ялогъэн фаеу сэл-лытэ.

— **Тхъабысым Умар фэгъэ-хыгъэ фестивалыр, адыгэ-аб-хъаз театрэхэм яфестиваль, Натхъо Джанхъот итворт-цествэ ехылыгъэ концертыр, нэмыкхэри шлуклэ тыгу кээд-гъэкхыжыгъэхэ, рагъэжыгъэ Ио-фхэр зэрэлгъэгъэклотэщтыхэм тыкхыкхлэуицлэ.**

— Зигугъу кээпшыгъэ Иофы-гъомэ къащытыгъэ концертхэм клэшаклоуи зэхэщаклоуи афэ-хъугъэр Адыгэ къэралыгъо фи-лармонием ары. Ащ идиректор шхъхалэу Хъот Заур шытхъур зыдэжыр. Тызэгъыгъэу шыт

а Иофхэр лгъыгъэкхотэнхэу. Тызэ-рэгъурыуагъэу, Кхубэ Щэбан ыныбжы илгъэси 120-рэ зэрэхъу-гъэм фэгъэхыгъэ пчыхъзэхъахэ-хэр филармонием мэллылфэгъу мазэм шызэхашэнэу агъэхъазы-ры. Ащ кыкхлэлыклотхэ Гъо-нэжыкхыо Аскэри итворчествэ фэгъэхыгъэ пчыхъзэхъахэ-р. Адыгэ-абхъаз театрэм яфести-вальхэр шлугъэ кхатэу лъэхъа-ным диштэхэу зэхэтцэщтых.

Ныбжыкхлэхэм ежхэм аусы-гъэ ордэхэр нахьыбэрэмкнл къа-ло. Ар дэи клорэп, ау тикомпози-тор цлэрыломэ яорэдхэри цыф-мэ зэхъахы ашлэиу. Ахэр ары ныбжыкхлэмэ, ордэдыломэ ятвор-чествэ лгъапсэу е лгъыгъэкхотэлэу фэхъун фаехэр. Тиныбжыкхлэ-

Иэбэжымэ, ащ фэдэ ансамблэ Адыгеим илагъ, зыфэдагъэм илоф шхъафми, музыкальнэ Иэм-псымэхэр е кадрэхэр афи-мыкхуштыгъэхэу джы кээплон плэкхышты. Ансамблэу «Жы-ур» зэхашагъэу дэгъоу Иоф ешлэ. Тифольклор ибаиныгъэ искусствэм кыищелуатэ. Гъу-клэ Замудини, Кушъу Светла-ни тафэраз. Зыфэллорэ ансам-блэм тыфэмьеу тлорэп, тради-циехэр икхъоу дгъэфедэнхэ тымылгъэу кыитшэхъу. Нэхэ Аслъан шылэти, «Ислъамьер» зэхашагъ. Тищыкхлагъ джащ фэдэ кадрэ дэгъу, ау ащ кы-кхырэп ансамблэм изэхэщэн тынымылыштытэ. Мы лъэхъа-ным искусствэмхэмкнл Мые-кхотэ колледжыр ащ ишып-кхъэу дэлажьэ. Колледжым идиректорэу Цундышк Нуры-ет тыкхызыригъэгъуагъэу, бэ темышлэу ащ фэдэ ансамблэм кыыригъэлорэ ордэхэр зэхэ-хыштых.

— **Композиторэу Нэхэе Аслъан бэрэ кхелэ искусств-вэхэмкнл еджэплэ 20-м ехъу Адыгеим зэрлэр, ау тищы-клэгъэ кадрэхэр тфэгъэхъа-зырхэрэп. Гухэкхлэ ар?**

— Адыгеим шаплугъэ орэ-дылошхоу Шагудж Маринэ Санкт-Петербург шырегъаджэ. Мы кээлэ дэдэм Нэмытлэкхъо Аслъан, Андзэрэкхъо Долэт, Кхыкнл Софэ шэлажьэх. Мам-сыр Маргаритэрэ Гъот Ас-лъанрэ Москва, Хъупэ Мурат Испанием Иоф ашашлэх. Нэ-мыкнл еджагъэу тилэр маклэп. Зигугъу кээтшлхыхэрэ тиккуль-турэ кыхъэмылажьэхэу арэп, ау... Адыгэ культурэр зышлэ-щтыр Мыекъуапэ шыпсэун фае. Армырмэ адыгэмэ ежхэм хэкум хэгъэгъу шамыгъэпсэу, Египет зэрэцагъэпсыгъагъэм фэдэу тыкхэнышты.

— **Гъазый, уныбжы илгъэ 60 зыщыгъэр мафэхэм ате-фэу тызэдэгъуицлэ. Узэлгъэ-кхыжымэ, непэ нэс кээпхлэгъэ гъогум сыд кхепхуаллэ пшлоу-гъон?**

— Шыкур сэлэ, сянэ снл, Алахъым джыри бэрэ ижъау тычлэгъэт, синыдэлъфыхэр, ахэм атекхыгъэхэр зэкхэри псаух, шхъэгъусэрэ пшэшы-тлурэ сафэразэу снлэх. Ныбджэ-гъу дэгъухэр синасып кы-хыгъэх. «Шъом» сикхыгъэу слгытэрэп, сынэцлэпхэп, снлэм шыкур шысэшлхыкы, снлгъэпкъ снлхуаллэ кызырэхыгъэу сыфэла-жъэ. Иэнэтлэ зэфэхъафхэм салутыгъ. Тылэ сышылэжьагъэ-ми, снлофшлэнкнл сыгукхнл культурэм сылэблэгъагъ. Сыд Иэнэтлэ сылутыми, сыд фэдэ Иоф сэшлэми, ащ снлхуаллэ зэ-резгъэкхыштым сыпылгышты. Иэкхыб кхэралмэ ашыпсэурэ тилгъэпкъгъумэ талылэсыным, югослав адыгэхэр тиреспубли-кэ кхэщыжыгъэнхэм сызэрэ-дэлэжьагъэр, сишылэныгъэкнл анахь кыыздэхъугъэмэ, сина-сып кыхыгъэгъэмэ ашышэу сэлтытэ.

— **Тигъэзетеджэмэ ацлэкнэ уиубилей пае тыпфэгъушло. Уинасып зыдэлгъэгъуысэу уцылэнэу «Нарт бэгъашлэ охъу, Гъазый!» пфэтлэло.**

— Тхъауегъэпсэу.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Теклоныгъэм ия 65-рэ илъэс ипэгъокI

ЛЫГЪЭМ ИГЪОГУ ЗЭЩИЗЭП

Тыгъужь Щэбанэ кIэлэ дэдэу Афып-сыпэ колхозым хэхъэгъагъ. Лъэхъа-ныр къиныгъ, IэпыIэгъу унагъом ищыкIэгъагъ. Ятэ Бэчыр кIалэм изекIуакIэ зэмкIэ ыгу рихъыгъагъ: кIэлэ Iэтахъозэ IофшIэныр шIу ылъэгъугъ, шIуагъэ унагъом ктыфыхы шIоигъу, къэхъумэ цыф хьалэлэу лэжъэкIо дэгъу хъушт. КIалэм тлэбэкъоу ышIыгъэр ятIонэрэмкIэ тIэкIу ыгу рихъыгъэп: кIэлащэ, ыпкъ уцугъо икъоу ифагъэп, IэкIэ зэшIуахырэ IофшIэнхэм кIочIэ тIэкIоу иIэр аухын. КIалэр гушыIэгъу ышIыгъ, ау зи къыкIыгъэп, лIы фэдэу тым къыдэгъушылагъ: «Тят, мы Iофым сегупшысэгъах ыкIи ащкIэ теубыт-ныгъэ сшIыгъахэ. Зэрэунагъоу тыпIыгъ зэпытын плъэкIыштэп, ныбжъ дэхэкIае уиI, пкIуачIи къыщыкIагъ. Джы о унаIэ зытегъэтыжъ».

Джаш тетэу ригъэжъэгъагъ Щэбанэ, ау бэрэ Iоф ышIэнэу хъугъэп. Тхъаумэ-фагъ, колхозым шIыхъаф иIагъ. Къуа-джэм икыблэ лъэныкъо гъээзгъэ чIыгу хъасэхэм лэжъыгъэшIу къащыкIы-щтыгъ. Натрыф ыкIи тыгъэгъээ саты-рэ занкIэхэм дахэу зыращы, гъунэ ямыIэм фэд. Бзылъфыгъэхэм хъасэхэр апкIэ, орэди зэдиштэу къало. МодыкIэ мээ кIыбыр зэлIуубытэу мэкъу упкIэгъэ аргъэнхэр зэгольхэу къэлъа-гъох. Мыгъэ фэдэу мэкъур бэгъуагъэу макIэ къызэрэхэкIыгъэр, мэ IэшIур къыхелъэсыкIы, гур къегъатхэ. Ащ фэгъэзагъэхэр хъульфыгъэхэр арых. Зы купым мэкъур еуIэгъу, адрэхэм зэрэхъыIэш Iатэхэр ашIых, яшэнэрэ-хэм кухэр мэкъумкIэ аушъэх, фермэм рашалIэ.

Мафэр ошIоу, тыгъэпсэу щытыгъ, жы шъэбэ макIэ къыкIэпщыщтыгъ. Шъофым заор къызэрежъагъэр цыф-хэм шашIагъ, гъэмэфэ мэфэ шIагъор кIымэфэ щтыргъукIым фэдэу къащы-хъугъагъ.

ЯтIонэрэ мафэм Щэбанэ ныбджэгъу зауIэ игъусэу Тэхъутэмыкъое район военкоматым кIуагъэ. ЗэуапIэм агъэ-кIонхэм зэкIэ ахэр кIэлъэлущтыгъэх, ау ялъэлэу къафагъэцкIагъэп, «шъукложьы Iоф шъушIэ, тышъуфае хъумэ макъэ къышъодгъэлущт» къаралуагъ. ИкIэ-рыкIэу кIалэм IофшIэным диублэ-жыгъ.

— Сэри сигъусэ кIалэхэри тыу-кIытэщтыгъ, — тизэлукIэгъу горэм къысиIогъагъ Щэбанэ. — Тилэгъухэр зэуапIэм щыIэх, пным утын рахы, тэ губгъом тит. Тыззошъуштба тэ? Ары шъхъае къытаджэхэрэп. Зэо ужым тилэгъу кIалэхэу зэуапIэм къыкIы-жыщтхэм анэгъу сьдэуштэу тыкIэп-лъэжышIта, зыдгъэбылэу тыхэтэгъэу къашIошIынба.

Щэбани иныбджэгъухэми ягухэлъхэр къызадэхъугъэхэр Адыгеим нэмыщхэр «къызеблагъэхэр» ары. Джашыгъум зэуапIэм ащагъ. Ау ащ лыпыгъэу заом Iухъанэу хъугъэп. Къалэу Сальскэ агъакIо, ащ нэужым Сталинград, етIанэ Саратов.

Джаш тетэу Афыпсыпэ икIыгъэ кIэлэ лэжъакIор Саратов дэт дзэ училищым икурсант хъугъэ. Мэзие ахэр рагъэджэн-хэу щытыгъ, ау зэолIхэр зэуапIэм ищыкIэгъагъэх ыкIи курэхэр мэзипIэ ашIыжыгъагъэх. Ахэр къэзыухыгъэ-хэр Калининскэ фронтым ащагъэх, къа-лэу Старая Русь къэзыухъумэхэрэм ахагъэхъагъэх. А лъэхъаным Щэбанэ игъусагъэх ПсэйтIуку щыщхэу ДзэлIхэм якIалэхэу Аюбэрэ Мэджыдэрэ, Хъэ-щтыку кIалэу Хъунэ Шухъаибэ, БжыхъэкъоякIэм икIыгъэхэу Жъажыы Мэхъудэрэ Лаикъо Мосэрэ, Афыпсы-пэ щыщхэу ХыдзэлI Алый. КIалэхэр зэгурьIохэу зэгъусагъэх, ау бэ темы-шIэу зэбгыращыгъэх.

Щэбанэ топ дивизием хэфагъ, ар мэлылъфэгъу мазэм 1943-рэ илъэсым зэхашъэгъагъ. Къалэхэу Псков, Старая Русь шъхъафит зышIыжыгъэхэм ахэ-тыгъ. А зэо хылыгъэхэм Щэбанэ къашауIэгъагъ, къалэу Курган дэт гос-питалым чIэфэгъагъ. Къелазэхэ, зэхъужь нэуж зэуапIэм Iухъэжыгъагъ. Танк дивизием, етIанэ миномет полкым ахэ-тэу лIыхъужыныгъэ зэрихъээ зэуагъ.

Къалэу Елец дэжьи зэолI ныб-жыкIлэр пхъашэу шызэуагъ. Отделе-нием хэтхэм щысэтэхыпIэ афэхъоу пый-хэм апэуцужыгъ ыкIи атекIуагъ. Зэ-горэм нэбгырищ хъухэу «бзэгъу» къа-хъынэу агъэкIогъагъэх Елец пэмычы-жэ село цыкIоу Речной зыфалорэм. Пшъэрылъэу къафашIыгъэр агъэцакIи къэкложыгъэхэ, чыг кондэ мыинэу зэбгъукIуагъэхэм гушыIэ макъэхэр къыхэлукIыгъэх. Урыс кIалэм IэкIэ къыгъэлъагъуи, чыгум зырадзыхыгъ. Ащ нэмыщыбзэ ышIэщтыгъэти акIэдэлукIыгъ. Нэужым игъусэхэм къариуагъ зымакъэ къэлухэрэр зэрэ-нэмыщхэр. Ахэр ешъуагъэхэу тикрас-ноармейц гъэр алыгъыгъ. Сержантэу Тыгъужьым игъусэхэм ариIуагъ зэрэзекIощтхэр: нэмыщ гъэрыр чыгым рапхы, нэбгырищыр нэмыщхэм атеба-нэ. Фашист нэбгырищыр аулыгъ, зыр ауIагъ, тизэолI гъэрэу алыгъыгъэр шъхъафит ашIыжыгъ. Ар яполк щы-щыгъ. Нэмыщ гъэрэитIу къызыдащи зэолIхэр фыкыуагъэ зи къахэмыкIэу ячасть къэкложыгъэх.

Елец дэжэ нэмыщхэр зыщызэхакъу-тэхэ нэуж дивизиер ыпэкIэ лыыкIотагъ, Орловскэ-Курскэ дугам екIугъ. Ащ пэмычыжъэу щыт селохэу Мало-Архангельскэмрэ Протасовымрэ нэ-мыщхэм алыгъыгъэх. А псэупитIур нэмыщхэм пытэпIэ бэлахэз ашIы-гъагъэх. Дот-дзот пчъагъэ ахэм адэ-тыгъ, мээ цыкIу блогъэу щытым танк-хэр, пулеметхэр, хылыгъэ зэрылгъхэр зыпашIэхэрэ техникэ зэфэшъхъафхэр хэтэгъэх, минэхэр зыхэлэ «шъофхэр» тьдэкIи цагъэпсыгъагъэх. А псэупIэхэр шъхъафит ашIыжыгъэх фэягъэ.

ЯтIонэрэ батареом икомандирэу ка-питанэу Дорониным Тыгъужьыр развед-кэ егъакIо, а охътэ дэдэм пшъэрылъ фешIы нэмыщхэм зэцагъэкъогъэ свя-

зыр зыпкъ ригъэуцожыгъынэу. Пшъэ-рылъэу къыфашIыгъэхэр ыгъэцакIэхээ, пый нэбгыритIу къытебэнагъ. Ежкым къызэриIотэжыщтыгъэмкIэ, нэмыщхэм аукIын алъэкIыщтыгъ, ау къыфэса-кыщтыгъэх, гъэры ашIы ашIоигъогъэн фае. Сержантым псынклэу шъэжыы кIэлъыкIыгъэр къырипхъоти язырэм еуагъ, макъэ къыпымыIукIэу ар зэхэ-фагъ. Адрэ нэмыщыр лъэшэу къы-чIэкIыгъ, игъусэ разведчикэу Николай Трухачевыр мыхъугъэмэ, Iофым кIэухэу фэхъуцтыгъэр къэшIэгъоягъэ. Ар гъэры къаши, частым къызыда-щагъ. Ипшъэрылъ дэгъоу зэригъэ-цкIагъэм фэшI адыгэ кIалэм медалэу «За отвагу» зыфилорэр къыфагъэшъо-шагъ.

Орловскэ-Курскэ дугам нэмыщхэр зыщызэхакъутэхэ нэуж тидзэхэм Днепрэ фауэзнкыгъ. А псыхъом дэжэ щыкIогъэ зэо пхъашэхэм сержантэу Тыгъужьыр ахэлэжъагъ. Заохээ псыхъом зэпы-рыкIыгъэхэм ахэтыгъ. Белоруссиер, ТыгъэкъохъэпIэ Украинэр шъхъафит зышIыжыгъэхэм ягъусагъ.

Командованием иунашъокIэ Щэба-нэ зыхэт тизэолI нэбгырэ 30 Днепрэ иадрабгъу нэпкъ разведкэ агъэкIогъагъ «бзэгъу» къахъынэу. Пэрыохъу зи къа-фэмыхъоу псыхъом зэпырыкIыгъэх. Ащ тильэсидзэ полк фэдиз щылагъ. ОшIэ-дэмышIэу адыгэбзэ макъэ зэхихыгъэу Щэбанэ гыщыгъу. Кум дэжэ зылохъэм улагъэу илэ зэолIыр ылъэ-гъугъ. Икъуаджэу Афыпсыпэ щыщ Шъхъэлэхэу Мыхъамодэу къычIэкIыгъ. Ар лIы пхъашэу, гъэхъэгъабэ заом щышIыгъэу зэрэщытыр игъусэ зэолIхэм къыфалотагъ. Бэрэ зэдэгъушыIэнхэу хъугъэп. Щэбанэ зыхэтэгъэ зэолI ку-пыр ыпэкIэ лыыкIуагъэщтыгъ, псыхъом иджабгъу нэпкъ зыубытыгъэ зэолIхэм Iофышхо апэ илыгъ. Чыгу бзыхъафэу зытэхъагъэхэр сьд хъункIи зылэкIа-тIупшы хъуштыгъэп. Унэшъо пытэ щыIэш зыцагъэпытэшт, Iашэхэри къэмылэгъонхэу агъэбылгыштых. КызэкIакIо щыIэп, зэолIхэр макIэхэми, пным утынышIу рахышт.

Сержантэу Тыгъужь Щэбанэ иотде-ление хэтхэм зызэрагъэхъазырыгъэр ынаIэ тетэу ыуплэкIугъ. Мыгъэрэзы-ныгъэу хилъэгъуагъэхэр ариIуагъ,

аригъэгъэтэрэзыжыгъэх, пшъэрылъэу апашъхэ илыр къафилотагъ. Тьдэ къыкIэуи IэпыIэгъу щыгугъыштыгъ, зы лъэбэкъукIэ пыир къылыгъэкIотэштэп.

Днепрэ иджабгъу нэпкъ Iулэ чIыгухэр темэнылэхэу, апхыры-кIыгъуаеу щытыгъэх, ахэм акIоцIы-рыкIынхэр, Iашэхэр зэпыращынхэр тизэолIхэм къын къащыхъуштыгъ. Мы чIыпIэхэр дэгъоу зышIэрэ цыфхэр къагъотыгъэх. Ахэм Iофхэр нахъ къагъэпсынIагъ. ЗэкIэ дэгъоу зэпыфэ-щтыгъэп, зэолIхэр зэмыжэгъэхэ Iоф-хэр къыкъокIыщтыгъэх. АгъэшIагъо-щтыгъэр нэмыщхэм язекIуакI ары. Къа-охэрэп, зажэхэрэр къэшIэгъуае. Сьдэу щытми, гүмэкIыгъуагъ. ТизэолIхэр джабгъу нэпкъым зекIугъэхэм ыуж зэ нылэп нэмыщхэр къызэрэлъэгъуагъэхэр ТидзэкIолI отряд цыкIу фашистхэр къыпэтIысхи къаохэу зауIлэм, нэбгы-рэ пэпчэ ичIыпIэ ыубыти, пхъашэу пным пэуцужыгъэх. КIочIэ зэфэмыдэ зэуагъ ар. ТидзэкIолI нэбгырэ 30-мэ ащыщэу 12 псаоу къэнэжыгъагъэр, ыкIи къызэкIэкIонхэу фаеу хъугъэ, ау «бзэгъоу» унтер-офицер къыздащи частым къэкIожыгъэх. Бэрэ нэмыщ офицерым зи къафимыIоу зэригъэ-дэуагъэх, ау нэужым къылуагъэхэм нафэ къашIыгъ тидивизие зыщыплI Днепрэ зэрэзэпырыкIыгъэр. Тикомандование рихъухъагъэр пным зэримышIэрэр, ти-батальон зауIэ дзэхэу къызэрапигъэ-уцужыгъэр ащ къыIотагъ.

Офицер гъэрым къылуагъэмэ осэшхо яIагъ. Псыхъом исэмэгъу нэпкъ щыIэ тикомандование къэбарыр лъагъэ-Iэсыгъ. Днепрэ иджабгъу нэпкъ тидзэ-хэм щаубытыгъэ чIыпIэм зегъэушъом-бгъугъэн фэягъэ.

Чъэпыогъум и 10-м джабгъу нэп-къым ззошхо къыщызэкIэблагъ. ТопхэмкIэ пэшIорыгъэшъэу пным пцэшIуащэр тыратэкъуагъ. Нэпкъым тетэу орэ топхэм къадыригъэштагъ артиллерие онтэгъуми. Пным ичIыпIэ горэ тизэолIхэм пхыратхъуи, дэкIыпIэ фашIыгъ, сэмэгуми джабгъуми ащыIэ пый зэолIхэм ор адаублагъ. Джаш те-тэу джабгъу нэпкъыр тидзэхэм аубы-тыгъ. Лыхъужыныгъэ мы чIыпIэм анахъэу щызезыхъагъэхэм ащыщы-гъэх Тыгъужь Щэбани, ар зипэшэгъэ зэолIхэри. Мэхъанэшхо зилэгъэ заоу Днепрэ псыхъо инэпкъхэм ащы-кIуагъэм лыхъужыныгъэу щызэри-хъагъэм пае Хэгъэгъу ззошхом иорде-нэу а I-рэ степень зилэр Тыгъужь Щэ-банэ къыфагъэшъошагъ.

Ащ щызэпыугъэхэп Щэбанэ иззо гъогухэр, ыпэкIэ лыыкIотагъэх, нэмыкI къалэхэми анэсыгъэх, гъэхъагъэу иIэхэми ахэхъуагъ. Псыхъоу Вислэ заохээ зэпырыкIыгъэ тидзэкIолIхэм яапэрэ сатырэхэм адыгэ кIэлэ ныб-жыкIлэр ахэтыгъ. Польшэм ззошхоу щыкIуагъэхэм, къалэхэу Варшавэ, Поз-нань, Люблин шъхъафит зышIыжы-гъэхэм ахэтыгъ, Одер дэжэ зэо къынэу щыкIуагъэхэми ахэлэжъагъ.

Пыир зэкIакIощтыгъ, ау пхъашэу къызэцэкъэкIыжыщтыгъ. Щэбанэ пшъэрылъ шъхъаIэу иIагъэр связыр зыпкъ итэу щытыныр арыгъэ. Ар ыгъэцакIэщтыгъ, ащ дакIоу Iашэр ылыгъэу заощтыгъ. Тисоюзникигъэхэу псыхъоу Эльбэ щызэлукIэгъагъэхэм язэ-хахъи Тыгъужьыр хэлэжъагъ. Заор за-ухыми Щэбанэ къулыкъур Германием щыхыгъ. 1947-рэ илъэсым ордениIгурэ медаль пчъагъэрэ ыбгъэгъу хэлэхэу ядэжэ къэкIожыгъагъ.

Тыгъужь Щэбанэ идунай ыхъо-жыгъэми, икъоджэгъухэм ащыгъупшэ-рэп, ыцIэ шIукIэ рало.

ХЪУШТ Щэбан.

2010-рэ ильэсыр — кэлэегъаджэм и Ильэс

Адыгэ Республикэм изаслуженнэ кэлэегъадж. Пхъэчэщэ Сими а щытхуцлэр кылыжыгъ. Мы нэбгыритлум сомэ мини 100 зырыз зыхэлэжыгъэхэ зэнэкъокъухэм къащыхыгъ. Пшыппый Аминэт, Кларэщэ Светланэ ильэсыбэ хуугъэ сэнэхъатэу хахыгъэм зырылажыкхэрэр, гъэхъэгъэшлэхэри ашлэх. Непэ тиеджаплэ идиректорэу Бэгъ Марыет тэ едгъэджагъэхэм ащыщ, ныбжыккэм илофшлэн дэгъоу егъэцаклэ, тшытхуоу алорэм ащ илахъэу хэлъыр маклэн.

щтыгъ, тугынлэжыкхэм ахэтыгъ. — Сэнэхъатэу хэпхыгъэм урыкълэгъожьэу уахътэ кыюкълэгъэба?

— Ильэс 40 хуугъэу сисэнэхъат сырэлэжэ, ащ щыщэу ильэс 30-м еджаплэм идиректор егъэджэн-плуныгъэ Иофымкълэ сыригуадз. А охътэ кыхъэм зыккы джэнджэщ сыгу кыхъагъэп кэлэегъэджэ сэнэхъатэм сызэрэфшъыпкыер ыгъэцкыкълунэу. Непи сызавуч слоу егъэджэн Иофыр Іэкыб сшырэп, урысыбзэмккы адыгабзэмккы

Іепылэгъушлоу слагъэр. Тикъуаджэ ар шалытэщтыгъ, щагъашлощтыгъ, лъэшэу губзыгъагъ, Іуаккы шлыккы ышлэхэу, узпылтын ыккы узэрэзеклон фаехэр кыуиолнхэ ыльэккынену щытыгъ. Сипш Хъаджхусени цыф дэигъэп, тучантесыгъ. Къуипплэу къафэхуугъэр ахэм дэгъоу аплугъэх, рагъэджагъэх.

Адыгэ бзылфыгъэм ишхъэгъусэ кытегушылэныр тлэккы кыыригъэкълурэп, ау ил І Хъут Станислав тинэІуасэш, Иофшлэу зылуыгъэхэм, непэ зыфэгъэзагъэм ташыгуау.

— Шхъэгъусэм идахэ къэслоныр кыстэфэрэп, ау кыхъэгъэщы сшлоигъу ыгуклэ зэрэкъабзэр, зэрэхалэл дэдэр, илофшлэн щэхуэ зи зэрымшлэрэр. Ильэс 30-м кхъехуугъэш тызызэгъусэр унэгъо е нэмыккы Иофхэм ренэу хэбзэ Иофшлэныр апэ ригъэшъыгъэ кыхыгъ, ежым ифедэ кыхыгъэккыным зыккы пылтыгъэп.

Станислав исэнэхъатккы агроном. Колхоз бригадэм иагрономэу Иофшлэныр ригъэжыгъагъ, совхозым иагроном шхъаІыгъ ыккы идиректорыгъ. Район администрациеми испециалистыгъ. Непэ Теуцожь МТС-ми ипаш.

— Сипшыкыоу Хъут Рэщыди игугъу къэсшлы сшлоигъу, — еІо Гошсымэ. — Сыд фэдэ чыплэ цыфыр ифагъэми делэн, зыкыуиубытэн, ыгъэдэхэн ыльэккынену ар щыт. Бэ Иофшлэу зылуыгъэр, сыд фагъэзагъэми щытхуэ хэлъэу ыгъэцкылагъ. Райисполком тхъаматэу бэрэ Иофшлагъ, къалэу Краснодар и Карасунскэ округ иадминистрацие иапэрэ ыккы Краснодар имэр гуадзэу Иофшлагъ.

— Орырэ шхъэгъусэмрэ шъуиуагъоу изытет джы тыщыгъэгуау.

— Гухэккы нахъ мышІэми, тыунэгъошхоп, — ымакъэ нахъ Ісагъэу еІо Гошсымэ. — Тхъэм кытитыгъэу тилэр зы пшъашъэ. Тиеджаплэ дышъэ медальккы кыуыгъ, Краснодар дэт мед. академием шеджагъ, интернатурэри ординатурэри пэккыкыгъэх. Къуаджэу Пэнэжыкыуае дэт сымэдэжыщым бөмышІэу Иофшлэныр щыригъэжыгъ.

— Гошсым, ильэс 40-м кыккы Иофшлагъэм урыгушхонэу сыда кыофхыгъэр?

— ГушІуагъоу ащ хэзгъотэгъэр бэ. Ильэс пчъагъэрэ езгъэджагъэхэр сэнэхъат зрагъэгъотыгъэу ІэнэтІэ зэфшъафхэм аІутхэу зэрэслэгъурэр сигушІуагъо. Езгъэджагъэхэм шІуфэс писмэхэу кысфатхыкхэрэм сяджэмэ, гушІлэ дахэккы кыспэгъоккыхэмэ сэгушІо.

Гошсымэ Иофшлагъэхэри мылдэу хэгъуанэфыккыгъэх. Народнэ гъэсэнэгъэм иотличниккыІэ кыфаусыгъ, Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмккы изаслуженнэ Иофшлэ, апшъэрэ категориэ зилэ кэлэегъадж.

Джаш фэд ишыІэккы-псэуккы Нэчэрэзые гурыт еджаплэм идиректор игодзэ бзылфыгъэ лъэгъупхэу гъэсэнэгъэм Иофшлэ ильэс 40-м ехуугъэу гъогу шлагъо шызыккыгъэ Хъут Гошсымэ. Тигуапэу тыфэлъало кэлэегъаджэм и Ильэс псауныгъэ пытэ иІэу рихынэу, иуагъо ренэу гушІогъо ккыплэнэу.

ІЛЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэрэтыбый.

Сурэтым итыр: **Хъут Гошсым.**

Гошсым

— Шъуеджэплэ цыккы сомэ миллион кырапэсыгъагъэу зэхэтхыгъ.

— Ары, ильэситлуккы узэккы Іэбэжымэ гъэхъагъэу тилэхэм афшл сомэ миллион кытатыгъагъ, — ащ фэдэ теклоныгъэм ежэ илахыи зэрэхэлъым зэригъэрэзэрэр игушыІэхэм къахэщэу Гошсымэ къеІуатэ. — Тидиректор тапэ итэу ар къэзылэжыгъэр тэры: кэлэегъэджэхэр, кэлэеджаккыохэр, тхэккылаклэохэр, фэшъаф ІэнатІэхэм аІутхэр арых.

Еджаплэм илофхэр зэрэзэпыфэхэрэр кызытфелотэ нэуж Гошсымэ телъэлугъ ежым щыІэныгъэ гъогоу кыккыгъэм, ибын-уагъо, тапэккы зэшІуи-хыщт гухэлъхэу рихуэхъэхэрэм ташигъэгъозэнэу. Бэ кытфилотатгъэр Нэчэрэзые шапІугъэ ыккы цылэжыбэрэ бзылфыгъэм.

— Ти адыгэ лъэпкы шІуккы игугъу азыгъэшІыгъэ, непи язгъэшІырэ нэбгырабэмэ къау-хыгъэ Адыгэ кэлэегъэджэ училищэу Андырхъое Хъусенэ ышлэ зыхырэм сызэрэшеджагъэм сызэрэрыгушхорэр апэу ыккы анахъэу хэзгъэуэфыккы сшлоигъу, — ащккы кырегажыбэ тапашхъэ ис бзылфыгъэ зэккыжыым. — 1970-рэ ильэсым училищыр, ащ ыуж Адыгэ къэралыгъо университетыр заочнэу къэсыухыгъэх.

— Джы уагъоу укызырэ-хуухагъэм ккыІэу кытфитегушыІэба.

— Ари сигуапэу згъэцккы. 1952-рэ ильэсым сыккыхыгъ. Нэчэрэзые щыщ уагъу сыз-шапІугъэр. Сятэ кысшъахы-щымытэу сыкъэнагъэти, ши шыпхуи симыІэхэу сянэ Сафыетэу ЛІыхуэрэе ллакъом кы-хэккыгъэм зыккы симыгъэ-нэтІупцІэу сипІугъэш, ащ рэ-зэныгъэу фысІлэр кырысІонэу гушыІэ згъотырэп. Сыныбж нахъ хэккыуатэ къэс сянэ гуккыгъоу хэлъыгъэр, Іахылынэгъэ-гупсэнэгъэу ыгу ильыгъэр, зэхэшІыккы Іагъэр, ллакъом, цыф кызырэккы пэпчэ лытэ-ныгъэу афыриІагъэр нахъ зэхэсэшІэ. Сэ шхъэккы дэгъоу, дахэу кыздэхуугъэр зэккы зэ-пхыгъэр сянэ лъап. Ежэ сянэ кэлэегъэджэ хууным фэагъ шхъае, ар кыдэхуугъэпті, сэ а сэнэхъатым зыфэгъасэ лъэшэу шлоигъуагъ, ар фэгъэгъэцкылагъ. Тянэ зыфэгъэжэм, кысыІуагъэм сызэрэблэмкыІыгъагъэу гъоу мафэ сытыригъэхъагъэу сэлъы-тэ. Сянэ колхозым шылажыбэ-

Мы адыгэцІэ шлагъомккы зэ-джэхэрэ бзылфыгъэу апэрэу сызыІукаІагъэм игъэпсыккы-зеккыуаккы, иккыгушыІаккы, иккы-бар Іотаккы лъэшэу сыгу рихыгъэх. Псынклэгъэ Иоф кы-хымыхъэу, кызытегушыІэрэм хэшІыккы дэгъу зэрэфыриІэр кы-хэщэу джэуапхэр тиупцІэхэм Іупккыу къаретыжыых. ЗэІуккы-гъур зыщытиІэр адыгэ къоджэ мыинитІумэ — Нэчэрэзыерэ Пшыккыуыхъаблэрэ азыфагу шыпккы рашыхъэгъэ унэ тІо зэтет кыхъэу гурыт еджаплэр зычІэтым завучым икабинетэу хэтыр ары. Къуаджэу Нэчэрэзые удзэщырэ гъогум утетэу къа-джэу Пшыккыуыхъаблэ лъэны-къом уккызэ, узэмыжэгъахэу сэмэгубгъумккы кыщылыгъэ-рэ унэр апэрэмккы умыгъэ-шІэгъон плэккыІэрэп. Сыдрэ къуаджы къэзыгъэдэхэн зыльэ-кыщт ащ фэдэ унэ шъофым сыда зыкырашыхъагъэр? Джаш фэдэ упцІэ шхъэм къе-таджэ. Ау ащ пылэ къэбарыр зызэхэпхыккыІэ, апэу ар зыгу къэккыІыгъэми, зышІыгъэхэми адебгъэштэн фаеу мэхъу. Зэгъу-нэгъу къоджэ мыинитІум язи кыдэккыІэ кэлэеджэккы пчъа-гъэр зэрэмыбэм кыхъэккыу ащ фэдэ унэ ин тІум яз дэбгъэу-цоныр кырамыгъэккыу, еджаплэр зэдыряенэу азыфагу зэрэра-шыхъагъэм чылэгъуитІум ащыпсэхуэрэр нахъ зэпэблагъэ ышпыгъэх.

Гошсым! Бзылфыгъэм сы-дэгущыІэгъэ сшхъэ зыкыри-дзагъ мыщ фэдэ гупшысэ: ллэшІэгъубэ тешІэгъэн фае мы цІэ дахэр тиадыгъэ лъэпкы ыгъэ-федэу зыригъэжыагъэм, сыда джы типшъашъэхэм ащыщхэм ащккы зыккыамыджэхэрэр, тлэккы-тлэккыІэу уахътэм ар ащигъэгъуп-шэжыккы чІэнэгъэшхо кыунба?

Теуцожь районым ит еджа-плэхэу кэлэеджаккыохэр нахы-бэу зэккыуаллэхэрэм таблэлэ-быккы, Нэчэрэзые еджаплэккы заджэхэу нэбгыришъэ имыккы зыщырагъэджэрэр кыхэтхынэу зыккыхуугъэми ышхъэ кысхын.

Район администрациеми гъэсэн-эгъэм фэгъэзагъэу шылажыбэ-рэм тызахуупчыхъэм, мыными а еджаплэм сыд фэдэ лъэны-кыоккы ищытхэу зэралорэр, илофшлагъэхэмккы анахъ еджэ-плэшхохэми янэккыоккыун, пэ-рытныгъэр ыубытын зэри-лъэккыІэрэр кытфалотатгъ. Тыз-дэккыгъэ еджаплэм идиректорэу Бэгъ Марыет дэмысэу тытефа-гъэти, гушыІэгъу тшыгъэ ащ

игуадзэу Хъут Гошсымэ. Джа-рууштэу а бзылфыгъэ лъэгъуп-хъэ шлагъом нэІуасэ тыфэхуугъ.

Гухэлъэу тилэхэм ащыдгъэ-гъозэгъэ бзылфыгъэм ежэ илахыи зыхэлэ Иофшлэгъэ дэгъухэм апэрашІэу ташегъэ-гуауэ. ГушыІэу ыккы пчъагъэу кыІорэ пэпчэ ыгу «зэрыпхыры-кыгъэр» уедэІу зыхууккы нафэ кыпфэхъу.

— ТиккыІэеджаккыохэр зэ-ккыІэ зэрэхуэхэрэр 98-рэ, — кыырегъажыбэ тапашхъэ ис бзылфыгъэу ежэ ышхъэ кытегушыІэнену тызэлъэлугъэм. — Ахэр псэуплэ цыккыуиш къарэккы. Пшыккыуыхъаблэ зэ-рэхуэрэр унэгъо 84-рэ, ккы-лэеджэккы 40 кытфагъагъо. Къутырэу Колосккы тызаджэу унэгъо 60 зыдэсым кыккыІэрэр нэбгыри 4, адэрэхэр Нэчэрэзые щыщых.

— ИккыІэ ильэсым нэбгы-рэ тхъапша шъуеджаплэ къэ-зыухыгъэр? — джар тиапэрэ упцІэ.

— Нэбгырэ 12 ахэр зэрэху-хэрэр, — еІо Гошсымэ. — За-вучэу сызэрэщытым даккыу, ят-фэнэрэ классым кыщыгъэ-жыагъэу сыряпашэу ахэр еджаплэм чІэстІупшыгъэх. Ахэм ащыщэу нэбгыри 5-м дышъэ медальхэр кыдахынхэ алъэ-кыгъ. ЕтІани сэрккыІэ анахъ гушІуагъор шІэныгъэ дэгъоу агъотыгъэр къагъэшпыккыжы-зэ, ахэр зэккы апшъэрэ еджа-плэхэм зэралэхъагъэхэр ары. Кубанскэ къэралыгъо универси-тетым истудент хуугъэх Шэуджэн Заремэрэ Пшыппый Адамэрэ, Кубанскэ политехническэ уни-верситетым чІэхъагъ Бэгъ Асы-ет, Кубанскэ агроуниверситетым щеджэх Шэуджэн Фатимэрэ Тхыркыохы Саидэрэ. Адэрэ нэб-гыриблым тиеджаплэ плыІэрэ — тфырэккы къауыгъ, ахэри ап-шъэрэ еджэплэ зэфэшхъафхэм астудент хуугъэх.

— Гошсым, джы кытфэІуат шъуеджаплэ фалорэ щытхуэм ккыккыІэ шхъаІэ фэхуэрэр.

— Сигуапэу ащи шъуыцз-гъэгъозэн, — еІо кыырегъа-жыбэ, Иоф зыдышІэрэ ккыІэ-егъэаджэхэу гъэхъагъэу яІэхэр зилэшлагъэхэм игуапэу къате-гушыІэ. — Нэбгырэ 21-рэ мэхъу тиккыІэегъэджэ коллектив. Нэб-гырэ 11-мэ апшъэрэ категориэ, 4-мэ «Отличник народного об-разования» ыккы 2-мэ «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ ккыІэегъэадж» зыфилорэ щыт-хууцІэхэр яІэх. Хъатх Риммэ

Искусствэмрэ ныбжьыкIэхэмрэ

МУЗЫКЭР ЯЩЫIЭНЫГЪЭ ЩЫЩ

Темыр Кавказым имузыкант ныбжьыкIэхэм ящы-
льыр зэнэжыкIэхэм хэлэжыкIэхэм фэгъ-
хыгъэ зэIуIэгъухэр Адыгэ Республикэм щэкIох. Ти-
районхэмрэ кьалэхэмрэ искусствэхэмкIэ яеджапIэхэм
якIэлэеджакIохэр Мыекъуапэ шызэнэжыкIэхэм.

Фортепианэм, скрипкэм, виолончелым зафэзыгъэсэрэ
кIэлэеджакIохэр купыщэу гошыгъагъэх. Ильэси 10-м нэс
зыныбжьхэм, ильэс 13-м нэс ыкIи ильэс 16-м нэс зы-
ныбжьхэм яухъазырыныгъэ кыщагъэлыгъуагъ.

ИскусствэхэмкIэ Адыгэ рес-
публикэ колледжым фортепиан-
нэмкIэ иотделение ипащэу ГутIэ
Сайдэрэ искусствэхэмкIэ Адыгэ
республикэ колледжым музы-
кальнэ Iэмэ-псымэхэм бзэпсхэм-
кIэ оредышбохэр кыгъэIогъэн-
хэмкIэ иотделение ипащэу На-
талья Шаденковамрэ жюрим
итхьаматэу шытыгъэх. Адыгэ
Республикэм культурэмкIэ и Ми-
нистерствэрэ АР-м культурэмрэ
искусствэмрэкIэ иеджапIэхэм
методикэмкIэ якабинетрэ я
IX-рэ зэнэжыкIэхэм зэхашагъэ-
хэм нэбгырэ 30-м еху хэлэжыгъ.
Фортепианэм пышагъэхэр музы-
кант 25-рэ зэрэхъухэрэм уегъэ-
гушIо. Классикэм хэхъэгъэ про-
изведенихэр, АР-м икомпози-
тормэ аусыгъэхэр кIэлэеджа-
кIомэ япрограммэ хагъэхъагъэх.

ИскусствэхэмкIэ Красногвар-
дейскэ районым икIэлэцIыкIу
еджапIэ Чэтэо Иринэ шырегъа-
джэх. Бэгъырэкъо Рузанэрэ Вик-
тория Лукьянченкэмрэ фортепиан-
нэмкIэ произведенихэр кыра-
гъаIох. КIэлэеджакIохэм музы-
кэр ашIогъэшIэгъон. Композитор
цIэрыIохэу Бах, Лист, Черни,
Шуман, нэмыкIхэм аусыгъэхэр
яегъэджен программэ хэтых.
Адыгеим икомпозитор ныб-
жьыкIэхэу Хьупэ Муратрэ Гьот

Аслъанрэ ятворчествэ кIэлэ-
еджакIохэр шыгъуазэх. Музыкэр
сэнэхъат афэхъуцтми ашIэгорэп.
ЯшIэныгъэ хагъахъозэ, искусст-
вэм ишгъэфхэр зэрагъашIэх.

Хьатитэ Алинэ фортепианэм ехылыгъэ
кьэбархэр Екатерина Жученкэм кыфегъуатэх.

ИскусствэхэмкIэ кIэлэцIыкIу
еджапIэу ТэхъутэмыкIуае дэ-
тым Хьатитэ Алинэ икIэлэ-
гъадж. Музыкэр ищыIэныгъэ
щыщ хъугъэш, кIэлэеджакIо
пэпчэ игушъхъэ кIуачIэ кызы-

МузыкэмкIэ кIэлэегъаджэу Чэтэо Иринэ
кIэлэеджакIохэу Бэгъырэкъо Рузанэрэ Виктория
Лукьянченкэмрэ гушыIэгъу афэхъугъ.

риIэтыштым пылъ.
ГушыIэкIэ кыпфэ-
мыIуатэрэр музы-
кэмкIэ цыфмэ зэхя-
гъэшIыкIын плъэкIы-
цтэу Хьатитэ Алинэ
елыгъэ.

Екатерина Жучен-
кэр я 6-рэ классым
музыкэмкIэ шеджэ.
2009-рэ ильэсым
Шьачэрэ Краснодар-
рэ ашыкIогъэ Дунэе
зэнэжыкIэхэм лауреат аш-
хъугъ. Адыгеим икомпозиторхэм
кьахегъэшых Нэхэе Аслъанрэ
КыкI Хьисэрэ. Лъэпкэ гупшы-
сэр музыкальнэ произведением
зэрэщыпхырашхэр Екатерина

шIогъэшIэгъон кьодыеп. ИкIэ-
лэегъаджэмэ кыралорэр ыгу
реубыгъэ. Тиансамблэ цIэрыIохэу
«Ислъамыемрэ» «Налмэсымрэ»
Дунэе фестивалхэм зэрахэла-
жъэхэрэм, Москва, Краснодар, нэ-
мыкIхэм концертхэр кьазэраш-
ахъхэрэм ныбжьыкIэхэр арэгъу-
шхох. Искусствэм лъэпкхэр зэ-
рэзэфыщэхэрэу шыIэныгъэм ха-
лъагъо.

Темыр Кавказым имузыкант
ныбжьыкIэхэм якIэх зэнэжыкIэхэу
гъатхэм Мыекъуапэ шы-
кIоштхэм ахэлэжъэнэу Екатерина
Жученкэм фытыныгъэ кыди-
хыгъ. Хьатитэ Алинэ кызырэтти-
IуагъэмкIэ, апэрэ чIыпIэм икы-
дэхын фэбэнэштхэм Екатеринбург
ащыщ.

Спортым щыцIэрыIохэр

«ДИНАМЭМ» ИТРЕНЕР ШЪХЪАI

Брянскэ ико-
мандэу «Дина-
мэм» итренер
шъхъаIэу агъэ-
нэфагъ Адыгэ
Республикэм
изаслуженнэ
тренерэу Ешы-
гоо Сэфэрбий.
2009-рэ ильэс
ешIэгъум мы-
екъопэ «Зэкъош-
ныгъэм» итре-
нер шъхъаIэу
ар шытыгъ.

2007-рэ ильэсым Ешыгоо Сэфэрбий «Динамо»
Брянск итренер шъхъаIэу Iоф ышIагъ. Командэм
Урысыем изэнэжыкIэхэм апэрэ купым шыкIорэм я
8-рэ чIыпIэр кышыдыхыгъ. Урысыем и Кубок
фэбанэзэ, «Динамо» финалныкIом нэсыгъагъ. Ащ
фэшI командэм хэт футболистхэм «Урысыем
спортымкIэ имастер» зыфилорэ щытхъуцIэр кьа-
фаусыгъ.

Ешыгоо Сэфэрбий ильэситIо «Динамо» итре-
нер шъхъаIэу Iоф ышIэнэу ззэгъыныгъэм
кIэтхагъ. АР-м изаслуженнэ трнерэу С. Ешыгуаом
игухэлъышIухэр кыдэхъунхэу, спортым щытхъоу
щыфалорэм Адыгеим шырыгушхонхэу тыфэлъало.
Ешыгоо Сэфэрбий имэфэкI мафэ джырзблагъэ
зэрэхигъэунэфыкIыгъэр тэшIэш, тигъэзетеджэ-
хэм ацIэкIэ тэри тыфэгъушIо.

Сурэтым итыр: Ешыгоо Сэфэрбий.

НэкIубгъом итхэр зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЪ Нурбий.

КIэлэцIыкIухэмрэ спорт бэнакIэхэмрэ

ДЗЮДОМ ЗЫФАГЪАСЭ

Мыекъопэ бэнэпIэ еджа-
пIэм дзюдом зыщыфагъасэ
Iэпзэо Ислъам, Александр
Пристяжнюк, Лафышгъэ Са-
хьидэ. Ильэси 7 — 9-м ахэр
итых, Олимпиадэ джэгунхэм,
дунаим ыкIи Европэм ячем-
пионхэр Адыгеим зэрэща-
пIугъэхэр ашIэ.

СССР-м изаслуженнэ трене-
рэу, я XX-рэ лIэшIэгъум Урысы-
ем дзюдомкIэ итренер анахъ
дэгъоу Кобл Якъубэ, Адыгэ Рес-
публикэм изаслуженнэ тренерэу
Бастэ Сэлым, нэмыкI тренер-
кIэлэегъаджэхэр кIэлэцIыкIумэ якъулайныгъэ зэрэхагъахъорэм лъэплъэх. Дзюдор
спорт лъэпкэ кьодыеу зэрэщымытыр, уипсауныгъэ зэригъэпытэрэр, уигулыгъэ
кызыретиIэтырэр непэрэ кIэлэцIыкIухэм тIэкIу-тIэкIуэ агурагъало ашIоигъу.
Iэпзэо Ислъами, Лафышгъэ Сахьиди, Александр Пристяжнюки анахъыжъхэу
бэнэпIэ алырэгъум зыщызыгъасэрэмэ акIырэплъых. КIэлэцIыкIухэм дзюдом хэ-
хъэрэ дзынхэр узыIэпицэу кьагъэлыгъагъох. Ислъамрэ Сахьидэрэ зэрэзбэнхэрэм
теплъызэ, спортым кIуачIэр, кьулайныгъэр зэрэщагъэфедэхэрэм тыналэ тетыдзагъ.
Александр Пристяжнюк иныбджэгъумэ ауж кьинэрэп, дзюдом щыщ бэнакIэхэр
Сахьиди Ислъами арегъэлыгъагъох.

Спортым зэфыщэгъэ кIэлэцIыкIухэр дунаим ичемпион хъунхэкIи пшIэхэнэп. Кобл
Якъубэ кызырэтиIуагъэу, яцIыкIугъом кыщегъэжъагъэу бэнакIэм фэгъэсэнхэр
нахышIу. Ягъэрет кымыхыпэмэ, альэгъурэр псынIкIэу агу раубыгъэ.

Мыекъопэ бэнэпIэ еджапIэм зиужыжыныным фэшI ны-тыхэмрэ тренерхэмрэ
зэпхыныгъэу здырыIэм имэхъанэ цыкIоп. Ари кьыдалыгътэзэ, Iоф зэрэшIэрэм
кытегушылагъ Бастэ Сэлымэ. БэнэкIо цыкIухэр альэ пытэу теуцонхэу, спортышхом
медальхэр кыщахыныу тафэлъэIуагъ. Мэзэм и 12 — 13-м Темыр Кавказым
дзюдомкIэ изэнэжыкIэхэр Мыекъуапэ шыкIоштых. Ащ фэдэ зэIуIэгъухэм
кIэлэцIыкIухэр яплъыхэзэ, яшIэныгъэ хагъэхъошт.

Сурэтым итхэр: дзюдомкIэ бэнэкIо цыкIухэу Iэпзэо Ислъам, Александр
Пристяжнюк, Лафышгъэ Сахьид.

